

www.humak.fi

Opinnäytetyö

Yhteisenpadan äärellä

Sosiaalinen vahvistaminen nuorten työpajalla yhteisruokailun avulla

Paula Jääskeläinen

Kansalaistoiminnan- ja nuorisotyön koulutusohjelma
Yhteisöpedagogi
(210 op)

Arvioitavaksi jättämisaika
(11/2018)

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Yhteisöpedagogi

Tekijät: Paula Jääskeläinen

Opinnäytetyön nimi: Yhteisen padan äärellä, sosiaalinen vahvistaminen nuorten työpajalla yhteisruokailun avulla

Sivumäärä: 67 ja 13 liitesivua

Työn ohjaaja(t): Juha Niiranen ja Eevastiina Gjerstad

Työn tilaaja(t): Vantaan nuorisopalvelut työpajatoiminta

Opinnäyte on tehty Vantaan nuorisopalveluiden Nuorten työpajatoimintaan, jossa keskityttiin erityisesti keittiöpajatoimintaan. Työ toteutettiin webropol-kyselynä vuosina 2015-2017 pajalla olleille nuorille. Haastatteluun vastasi 18 nuorta.

Heiltä kysyttiin pajan merkitystä arkeen, sekä tulevaisuuden suunnitelmiin. Kysely ja aihe valituivat työnkohteeksi toiminnan kehittämisen tarpeesta. Halusin selvittää nuorten mielipiteitä työpajatoiminnasta, sekä yhteisruokailusta.

Opinnäytetyössä keskitytään sosiaalinen vahvistaminen ja yhteisen ruokailun merkitykseen nuorille tässä kontekstissa. Syrjäytymisen ehkäisy on vahvassa osassa pajatoimintaa ja siksi on tärkeää muistaa sen merkitys, myös leimaavana elementtinä. Kaikki pajuoret eivät koe olevansa syrjäytyneitä tai ongelmanuoria. Tärkeässä roolissa työssä on myös työpajatoiminta ja sen menetelmät. Keittiöpajalla työskenneltyjen vuosien aikana, olen huomannut kuinka nuoret tarvitsevat päivittäistä rutiinia sekä mahdollisuutta miettiä omia tulevaisuuden suunnitelmiaan. Näihin ja muihin nuorilla oleviin haasteisiin pystymme pajalla vastaamaan nuoren tarpeiden mukaisesti.

Työn tärkeänä sisältönä on myös ruokakulttuuri, ryhmätoiminta sekä ihmisen tarve tuntee kuuluvansa johonkin ryhmään. Nykyisen yhteiskunnan myötä yhä harvempi viettää enää perheen kanssa yhteisiä ruokailuhetkiä. Yhteisen ruokailuhetken voi viettää yhtäläillä pajalla, ystäväporukassa tai vaikka työpaikan taukokuoneessa, tunne yhteenkuuluvuudesta ja sen tuomasta sosiaalisesta kansa käymisestä on kuitenkin kaikkien tärkeintä. Yhteisruokailun ydinajatus on ryhmään kuulumisen tunteen vahvistaminen sekä positiivisen palautteen antaminen. Nuoren itsetunnon vahvistaminen positiivisen huomion avulla on ensiarvoisen tärkeää, jolla voidaan antaa nuorelle ponnahduslauta seuraavaan haasteeseen.

Työssä käytettyä teoriaa ei ole tarkoitus muokata tai kiistää, vaan käyttää sitä tutkimuksen tukena, osoittamaan sosiaalisen vahvistamisen ja yhteisen ruokailun merkitystä työpajatoiminnan arjessa. Opinnäytetyössä oleellista on nuorten äänen kuuntelu kehitettäessä työpajatoimintaa keittiöpajalla uuteen suuntaan. Tutkimustuloksia hyödynnetään Vantaan nuorisopalveluiden työpajatoiminnan ja erityisesti keittiöpajan toiminnan kehittämisessä.

Johtopäätöksenä voidaan kyselyn ja teoriapohjan perusteella, että nuoret tarvitsevat positiivista tukea sekä päivittäistä rutiininakin omaista toimintaa. Tällä voidaan tukea heidän identiteetin kasvuaan ja ohjata heitä eteenpäin elämässä.

Asiasanat: Sosiaalinen vahvistaminen, työpajatoiminta, yhteisruokailu, syrjäytymisen ehkäisy, ruokakulttuuri

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Bachelor degree of youth and community work

Author: Paula Jääskeläinen

Title: Importance of social dining- Social strengthening in workshops through joint dining

Number of Pages: 68 and 13 attachment pages

Supervisor(s): Juha Niiranen ja Eevastiina Gjerstad

Subscriber(s): Vantaan nuorisopalvelut työpajatoiminta

The thesis work has been carried out at the Youth Workshop in Youth Services at Vantaa, focusing particularly on the kitchen workshop. The work was carried out as a Webropol survey, which was sent out to the young taking part in workshops during 2015-2017. They were asked about the meaning of the workshop in their everyday life and in their future plans.

The thesis focuses on social inclusion and the importance of social dining for young people in this context. Prevention of social exclusion is an essential part of the workshop activity and therefore it is important to remember, its importance as an underlining. Not all young people participating in workshops feel excluded from society or consider having social problems in life.

The Important content of the work is also the food culture, group activity and importance of working as the part of a group. With the present society, fewer and fewer people are dining together with their family. Social dining can be carried out just as well, within a group of friends or in workshop or workplace's coffee room. After all, the feeling of togetherness, belonging to a group and its positive impact to social interaction is the most important thing.

The theory used in this work is not intended to modify or disprove, but to use it as a support to demonstrate the importance of reinforcement of social skills and meaning of social dining in the everyday work in a workshop.

Focus in the thesis work, is that it is essential to listen to young people's voice when developing workshops in a new direction. The results of the research will be benefit in developing the workshops of Vantaa's youth services.

Keywords: Social inclusion, Workshop Activities, Social Dining, Social exclusion, Food Culture

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1 JOHDANTO	5
2. AINEISTON KERUU JA TUTKIMUSASETELMA.....	7
3 TYÖPAJATOIMINNAN PERUSTEET	11
3.1 Paja ja kohtaaminen.....	19
3.2 Pajaryhmä.....	20
4 IHMISEN RUOKAILUN HISTORIAA.....	23
4.1 Sosiaalinen ruokailu	27
4.2 Ruokakulttuuri	32
4.3 Ruoka rituaalina	35
4.4 Yhteisen ruokailun merkitys	38
5. NUORTEN SYRJÄYTYMINEN.....	46
5.1 Opintojen keskeyttämisen merkitys syrjäytymisessä.....	50
5.2 Syrjäytyminen työmarkkinoilta.....	51
5.3 Elämänhallinta	54
6 SOSIAALINEN VAHVISTAMINEN.....	57
6.1 Myönteinen tunnistaminen ja sosiaalinen vahvistaminen	65
7 POHDINTA.....	69
LÄHTEET	72
LIITTEET	76

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, miten pajalle osallistuneet nuoret kokivat pajajaksonsa. Tärkeimpiä kysymyksiä työssä on: mitä tehtäisiin toisin, jos pajatoimintaa kehitetään uudelleen ja mitä voidaan säilyttää?

Työskenneltyäni 10 vuotta työpajatoiminnan parissa, uusien näkökulmien saaminen on valaisevaa, siksi aihe on tärkeä. Työpajatoiminta on murroksessa ja meidän tulisi-kin reagoida ajoissa nuorten tarpeisiin.

Työn tarkoituksena oli kartoittaa nuorilta, miten he kokevat pajatoiminnan ja sen sisälle tehtyjä rakenteita. Näistä tärkeimmäksi nostin sosiaalisen vahvistamisen ja erityisesti ruokailun merkityksen sen eritoimintamenetelmissä. Keittiöpajan tärkeimpiä toimintamenetelmiä on ruuanvalmistus, leipominen ja yhteinen ruokailu. Ennen pajalle tuloaan, nuoret ovat saattaneet kokea monenlaisia epäonnistumisia ja takaiskuja. Vaikka suurin osa nuorista kulkee yhteiskunnan hyväksymin arvoin kohti aikuisuutta, osan on kuitenkin vaikea tietää paikkaansa ja tulevaisuuden mahdollisuuksiaan. Yhteiskunnan rakenteellinen ja kulttuurinen muuttuminen 1960-luvulta alkaen on muuttanut nuorten edellytyksiä kiinnittyä yhteiskuntaan. Varsinkaan koulutuksen, ammatin ja työn valinta, eivät ole enää entisellä tavalla hallittavissa. (Linnakannas & Suikkanen 2004, 13).

Työpajalle tulevat nuoret ovat kohdanneet monta aikuista, laitosta ja virastoa. He ovat usein arkoja ja ujoja. Moni nuori on yksinäinen ja heidän sosiaalinen verkostonsa on ohut. Heillä on usein huonoja kokemuksia ryhmistä ja erilaisista yhteisöistä, kuten kouluista ja oppilaitoksista. Yhteiskunnan palvelusektori saa heiltä usein paljon kritiikkiä. Opinnot ovat saattaneet jäädä kesken tai taustalla on koulukiusaamista, erilaisuuden tai osattomuuden tunnetta yhteisössä. He eivät ole löytäneet vielä omaa paikkaansa ja merkitys omalle tekemiselle on vielä epäselvä. (Hoikkala, Kuivakangas toim. 2017, 195.)

Meidän tehtävänämmme pajatoiminnassa on tukea nuoria löytämään heidän omat vahvuutensa, tukea identiteetin kasvua ja kannustaa heitä pyrkimään eteenpäin kohti saavutettavia unelmia.

2. AINEISTON KERUU JA TUTKIMUSASETELMA

Toiminnan kehittämisen kannalta on merkityksellisestä, ottaa nuoret mukaan kehittämään heille luotua toimintaa ja näin yhdistää sekä osallistaminen sekä sosiaalinen vahvistaminen yhdeksi kokonaisuudeksi. Siksi keskityinkin webropol-kyselyssäni nuorten kysymyksissä sosiaalisen vahvistamisen ytimessä siihen, miten he ovat kokeneet pajantoiminnan ja sen merkityksen heidän tulevaisuudelleen.

Kyselyn luomisessa toimi apuna Eevastiina Gjerstad. Em. auttoi luomaan kyselyn kysymyksiä, sekä pohtimaan ulkopuolisen näkökannalta kysymysten asettelun järkevyyttä. Ennen lopullisen kyselyn lähettämistä, kysely lähetettiin testikäyttäjälle. Hänen vastauksiaan ei ole käytetty tämän työn tulosten tulkinnaissa. Testikäyttäjän tarkoituksena oli ainoastaan todentaa kyselyn vastausten realistisuus sekä käytettävyys.

Kysely toteutettiin sähköpostin avulla kyselynä pajalla vuosina 2015–2017 olleille nuorille. Tutkimuksen raportoinnin tueksi esitetään lainauksia alkuperäisistä haastatteluista. Tällä haetaan yhteyttä teoreettiseen analyysiin. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 27.) Laadullisen tutkimuksen tiedonkeruulle on tyypillistä erilaiset kyselyt ja mahdollisesti haastattelut. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 83.)

Alkuperäisillä ilmauksilla, joita esitän työssäni, on kaksi käyttötarkoitusta: joko niillä pyritään todistamaan tutkijan edellä esittämä oletamus oikeaksi tai ne toimivat tutkijan oman pohdinnan pohjana. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 28).

Nuoret valikoituivat kyseiseltä ajanjaksolta kyselyn kohteiksi, koska vuoden 2017 lopussa koko pajatoiminnassa tehtiin iso organisaatiouudistus ja tuolloin useampi paja muutti toimipistettä. Näihin pajoihin kuului myös keittiöpaja, joka sai uudet toimitilat. Uusien tilojen myötä on mahdollista uudistaa jo olemassa olevaa toimintaa tai mahdollisesti säilyttää hyväksi havaittuja toimintamenetelmiä. Mielenkiintoista tässä on se, kuinka nuoret kokevat asioita suhteessa jo olemassa oleviin tutkimustuloksiin ja kuinka he vastasivat pajan merkitykseen heidän elämässään useankin vuoden

jälkeen. Nuorten tavoittaminen kyselyn avulla on haasteellista, mutta toisaalta ainoita tapoja tavoittaa nuoria, joiden pajalla olosta on jo kulunut aikaa enemmän kuin puoli vuotta.

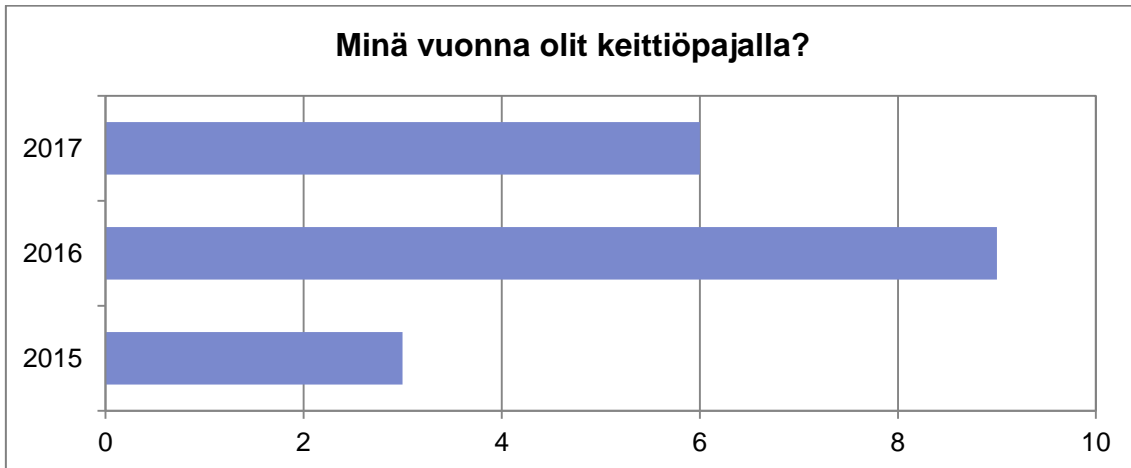
Kysely (Liitteet) alkaa perustiedoilla kuten pajalla olo vuodesta ja jatkuu väittäminä sosiaaliseen vahvistamiseen liittyvillä teemoilla. Nuorilla oli mahdollista antaa kysymyksiin halutessaan avointa palautetta. Kysymyksillä kartoitettiin nuorten kokemuksia pajasta ja sen merkityksestä heidän elämäntilanteeseensa myös pajan jälkeen.

Kysymykset olivat avoimia ja mikään kysymys ei ollut nuorille pakollinen. Pidin kyselyn lyhyenä, nuorten mielenkiinnon ylläpitämisen takaamiseksi.

Kysely toteutettiin sähköpostilinkkinä tehtynä kyselynä 15.8- 2.10.2018. Kysely lähetettiin 372 nuorelle, jotka olivat olleet pajoilla vuosina 2015–2017. Kyselyyn vastasi 18 nuorta. Vastausprosentiksi muodostuu tällöin ~5 %.

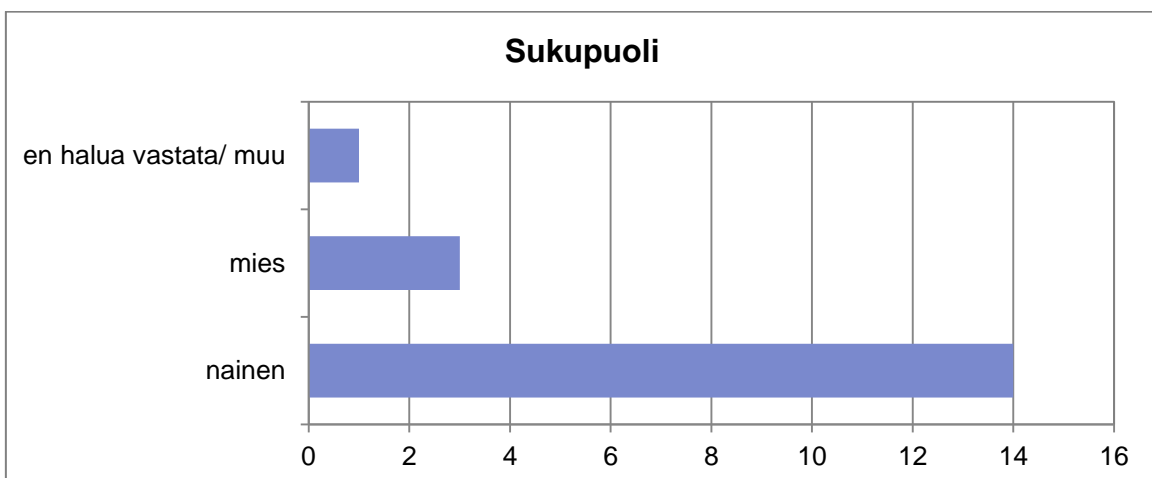
Analysoin vastauksia lukemalla ne useaan kertaan läpi. Tulkintaa helpottivat myös erilaiset kaaviot, joita olen käyttänyt myös tässä työssä esimerkkinä nuorten vastauksista.

Kuten alla olevasta kaaviosta voidaan nähdä, 50 % kyselyyn vastanneista nuorista, oli ollut pajalla vuonna 2016. 33 % vuonna 2017 ja 16 % vuonna 2015. Kuten jo aikaisemmin mainitsin, ajanjakso rajattiin näille vuosille pajan muuton vuoksi. Tällä tavalla pystyttiin karsimaan muuton aiheuttama ilmapiiri kyselyn vastauksista.

Kyselyyn vastanneiden taustatietoja kartoitettaessa kysyttiin myös vastaajien sukupuolta. Tähän kysymykseen annettiin vaihtoehdoksi Vantaankaupungin (Työpajojen) linjauksen mukaan 'mies' ja 'nainen', vaihtoehtojen lisäksi vastata 'en halua vastata'. Tämä antaa nuorille mahdollisuuden nykyisen sukupuolisensitiivisyyden mukaan olla kertomatta sukupuoltaan niin halutessaan.

Nuorista reilusti enemmistö oli naispuolisia. Tästä voidaan toki päätellä, että naispuolisia kiinnostaa miehiä enemmän vastata erilaisiin kyselyihin. Kyselyssä oli palkintona leffalippuja sekä lahjakortteja Keittiöpajan uuteen Kuu-kahvilaan. 11 nuorta 18 vastanneesta jätti yhteystietonsa arvontaa varten.

Vaikka työssä keskitytään selkeästi vain keittiöpajaan ja sen toimintaan, on työn ydinajatus toteutettavissa missä tahansa toiminnassa. Se, miten tärkeää yhteinen ruokailu on, ei muutu oli kyseessä nuori, lapsi tai aikuinen missä elämänvaiheessa tahansa. Jokainen haluaa ja tarvitsee ympärilleen sosiaalisen yhteisön.

Avoimiin vastauksiin nuoret olivat todella kiitettävästi antaneet palautetta. Tämä ei ole itsestään selvää kun puhutaan pajalle päätyvistä nuorista. Heille tyypillistä on palautteen antamisessa haasteena mielenkiinnonpuute ja omien ajatusten kirjallinen ilmaisu. Alla olevissa lainauksissa on myös tyypillisiä nuorten juuri tätä haastetta ilmentäviä vastauksia.

Nuorten vastaukset ovat kirjavia, mutta kaikista huokuu sama toive: aikaa olla läsnä ja kuunnella heitä.

Seuraavana muutamia lainauksia nuorten kyselyyn antaminen avointen vastausten pohjalta:

En keksi mitään.

Keskustella enemmän tulevaisuudesta

keskustella heidän kanssa. Ja kuunnella mitä nuoret haluavat. Mikä on nuorten lempi töitä tai koulu.

Enemmän ohjaajia ja enemmän mahdollisuuksia puhua yksilöllisesti jonkun kanssa. Tiedän että idea on että sinun pitää tulla kysymään ohjaajilta että saako puhua, mutta aina ei tunnu siltä että voi kysyä. Ohjaajien pitäisi ottaa nuoret useammin sivuun ja antaa mahdollisuuden puhua henkilökohtaisista asioista jos tarvitsee.

Enemmän tutustumista muuhunkin kuin ruokailuun ja sen tekoon/ sii-voamiseen

Noudattaa sääntöjä

Kaikkia kohdeltaisiin saman arvoisina

Jutella enemmän tulevaisuuden suunnitelmist

3 TYÖPAJATOIMINNAN PERUSTEET

Työpajatoiminnan juuret ovat 1980-luvulla, jolloin niitä perustettiin ehkäisemään nuorten työmarkkinoilta syrjäytymistä nuorisotyön ja työhallinnon tavoitteiden ja menetelmiä yhdistämällä. 1990-luvun laman varjossa nuorisotyön rooli oheni, ja työpajatoiminnasta muodostui yksi merkittävistä suomalaisen työvoimapolitiikan nuorille suunnatuista toimista. 2000-luvulle tultaessa työpajojen perustehtävä on muuttunut hätäaputyöllistäjästä työssä oppimisen ja yksilöllisen valmennus- ja kuntoutuspalveluiden tuottajaksi. Nykyisin pajatoiminnassa perinteisen työvalmennuksen rinnalle on syntynyt yksilövalmennus, ja kasvatuksellisuuteen liittyvät asiat ovat korostuneet. Työpajatoiminnassa on nähtävissä voimakas erikoistumisen ja ammattilaistumisen prosessi, jossa panostetaan työ- ja yksilövalmentajien ammatilliseen osaamiseen, sekä pyritään kohtaamaan monimuotoinen asiakaskunta entistä yksilöllisemmin. Työpajatoiminnan tavoitteiksi määritellään usein nuorten elämänhallinnan tukeminen, osallisuuden vahvistaminen ja syrjäytymisen ehkäisy. (Hoikkala, Sell toim. 2014, 429.)

Nuorten työpajoilla nuorille laaditaan oma suunnitelma, jota täydennetään pajajakson aikana. Nuori itse joutuu pohtimaan omaa osaamistaan ja tavoitteiden saavuttamista yhdessä ohjaajan kanssa. Suunnitelmat ja tavoitteet voivat muuttua matkaan varrella tai ne voivat hahmottua vasta aivan pajajakson lopulla. Työpajan toiminta-, työ-, ja oppimisympäristössä tuetaan yksilöllistä kasvua, osallisuutta ja osaamisen kehittymistä. Joustavuus on huomion kiinnittämistä nuoren yksilöllisiin tarpeisiin etenemisvalmiuksiin ja vahvuuksiin. Työpajalla on valmiuksia tukea nuorta kulloisenkin tilanteen vaatimalla tavalla. Joustavuus näyttäytyy myös mahdollisuutena rakentaa erilaisia työ-, toiminta-, ja oppimiskokonaisuuksia sekä työpajan sisällä, että työpajan verkostoissa esim. oppilaitoksessa. Nuorten pajajakso on aina suunnitelmallinen ja tavoitteellinen. Suunnitelma koostuu aina yhdessä nuoren ja ohjaajan kanssa kootusta tavoitteista ja käytännöistä. (Hämäläinen, Palo 2014, 24.)

Nämä suunnitelmat ovat kuitenkin erittäin hyviä prosesseja ja osoittavat omalta osaltaan nuoren kasvua ja sen mukana tapahtuvaa kehitystä. Ohjaajan tehtävänä on tukea ja kannustaa nuorta tämän prosessin aikana. Joidenkin kohdalla joudutaan myös toteamaan, että nuori ei ole valmis muutokseen, jolloin hän voi myöhemmin pyrkiä uudelleen tavoitteisiinsa tai miettiä hetken kotona ennen uutta yritystä. Kokemukseni mukaan nuorten kohdalla motivaation hakeminen kotoa auttaa useissa tilanteissa. Hetkellinen irtautuminen sen hetkisestä tunteesta ja uuden näkökulman saaminen auttavat nuorta löytämään uuden motivaation pajalla oloon.

Nuorisoa käsitellään usein yhtenä möykkynä, jossa kaikki ajattelevat ja toimivat samalla tavalla. Usein aikuisilla on myös heitä kohtaan valmiita suunnitelmia:

- Nuoriso on nykyisin vailla kuria, Rillirousku aloitti.
 - Nuoriso on pitkät kesäpäivät joutilaana ja saa sitten päähänsä kaikenlaista. Jos nuorisolla olisi järkevää tekemistä, tällaista ei tapahtuisi.
 - Ei tapahtuisi, Hanna nyökytteli.
 - Nuoret kaipaavat aikuisten ohjausta! Rillirousku ylisi.
 - Nuoriso, nuoriso... Hanna kiihtyi. – Nuoriso on kaiken pahan alku ja juuri!
 - Meidän aikuisten on ohjattava nuoret järkevien harrastusten pariin, Rillirousku jatkoi. – Minä ehdotan tämän paikkakunnan nuorisolle urheiluharrastusta: pesäpalloa, pituushyppyä ja kuulantyöntöä.
- Hanna katsoi Rillirouskua epäröiden. (Nopola, Nopola 1999, 13.)

Vaikka Rillirousku tarkoittaa omalla ajatuksellaan hyvää, ei pelkkä suora viivainen yhden idean ratkaisu toimi nuorten kohdalla. Siihen tarvitaan ammattitaitoa ja nuoren kuuntelua.

Vaikka nuori olisi jo ollut työpajalla ja hänen sopimuksensa olisi katkennut, on hänen mahdollista palata pajalle, jos hänellä on työkokeilua jäljellä. Jokaisen hakemuksen saavuttua ohjaaja keskustelelee henkilökohtaisesti nuoren kanssa ja kartoittaa yhdessä hänen kanssaan tilannetta. tässä vaiheessa nuoren on mahdollista kertoa omista toiveistaan tai hän voi kertoa niistä myöhemmin jo aloittaessaan pajan. Pajajakson aikana nuoren kanssa käydään henkilökohtaisia keskusteluja ja kartoitetaan nuoren

tilannetta uudelleen. Nuorten tilanteet muuttuvat välillä useitakin kertoja jakson aikana, mutta ohjaajan tehtävä on pysyä mukana ja ohjata nuorta hänen toivomaansa suuntaan.

Nuoren kokonaistilanteen hahmottaminen ja muutoksen aikaansaaminen vaatii momentasoista ja usean elämänalueen samanaikaista hahmottamista. Se tapahtuu yhdessä asiakkaan kanssa ja mieluiten hänen tukenaan toimien, häntä itseään autetaan määrittelemään omat tarpeensa ja etenemisen suuntansa. Silti asiakkaan tilassa ja toimintaympäristössä voi tapahtua odottamattomia käännteitä, jotka vaikuttavat kuntoutumiseen, joita voidaan myös pitää normaalina osana elämää. (Lundbom ja Herrala toim. 2011, 119.)

Työpajojen yhtenä tavoitteena on saada nuori omasta elämästä vastuun ottavaksi aktiiviseksi toimijaksi. Tähän tavoitteeseen pyritään sekä yksilöllisellä työotteella että asiakaslähtöisyydellä. Tavoitteena on pysäyttää uhkaava, jo ehkä alkanut syrjäytymiskierre aikaisessa vaiheessa. Koska muutokset ihmisen elinolosuhteissa ja arvojärjestelmissä aiheuttavat monen nuoren kohdalla näköalattomuutta ja elämänhallinnan horjumista, otteen saaminen elämästä voi tuntua vaikealta. Nuorten työpajat pyrkivät omalta osaltaan realistisesti tulevaisuuden suunnitteluun ja positiivisen työkokemuksen kautta valamaan luottamusta ja otetta elämästä. Tämä merkitsee sitä, että nuoren itsetuntoa ja uskoa omiin kykyihin vahvistetaan systemaattisesti. Tähän päästään pienten askelten ohjauksellisella toiminnalla, jossa toiminnalle asetetut tavoitteet asetetaan realistisiksi ja luodaan mahdollisuuksia avaavia suunnitelmia niiden toteuttamiseksi. (Hoikkala, Sell toim. 2014, 434.) Nykyisin pajatoiminnassa puhutaan nuoren poluttamisesta. Poluttaminen on yksilöllisesti suunniteltua ja sopimuksellista palvelua, jossa asiakas etenee eri toimenpiteiden kautta itsenäiseen asioiden hoitamiseen ja elämänhallintaan. (Lundbom ja Herrala toim. 2011, 100.)

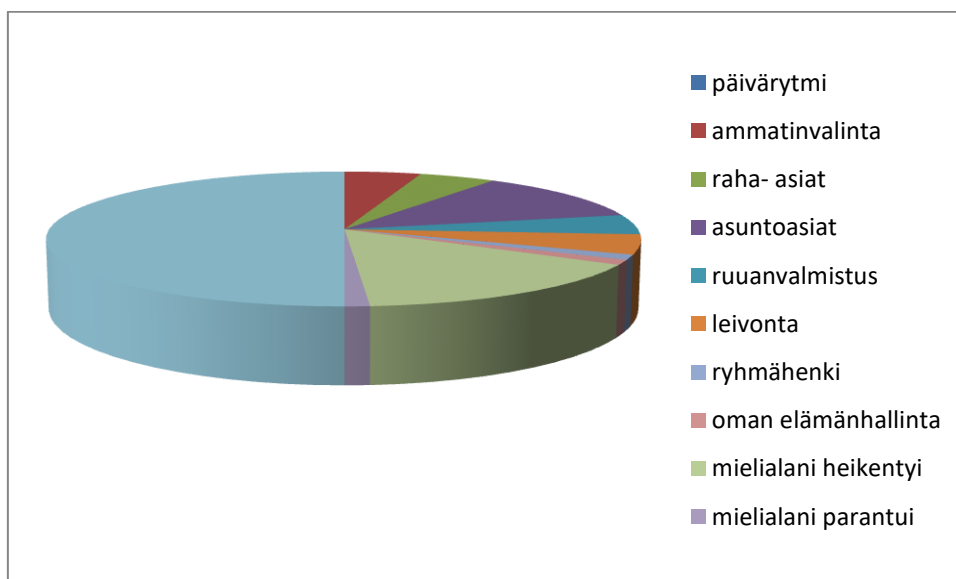
Nuori tulee pääsääntöisesti viranomaisen tai julkista tehtävää hoitavan työntekijän ohjaamana tai hän voi myös oma-aloitteisesti hakeutua työpajalle. Työpajalle ohjatun nuoren valmennuksesta tehdään kirjallinen sopimus. Nuorten työpajatoiminnassa voidaan käsitellä sopimuksessa tai työpajalle 1 momentissa säädetyssä tehtävässä

saatuja tietoja valmennukseen tulevan ja valmennuksessa olevan nuoren yksilöimiseksi ja työpajatoiminnan tehtävien hoitamiseksi. (Nuorisolaki. Finlex 13§.)

Tulevaisuus edellyttää myös uusia alue valtauksia. Nuorten työpajat on perinteisesti tarjonnut palvelua ja tukea peruskoulusta toisen asteen koulutukseen siirtymiseen sekä koulutuksesta työelämään siirtymisen vaiheessa. Nykyisessä yhteiskunnallisessa tilanteessa keskeiseksi on noussut myös ammatillisen koulutuksen tukeminen ja sen suorittaminen loppuun. (Hoikkala, Sell toim. 2014, 440.)

Seuraavana käsittelen kyselyni tuloksia. Nuorten vastauksista on luotu erilaisia kaavioita joista tuloksia on helpompi nähdä ja tulkita. Vastukset jakautuivat tasaisesti, mutta niissä kaikissa on muutamia yhteneväisyyksiä joita voidaan seuraavista kohdista nähdä.

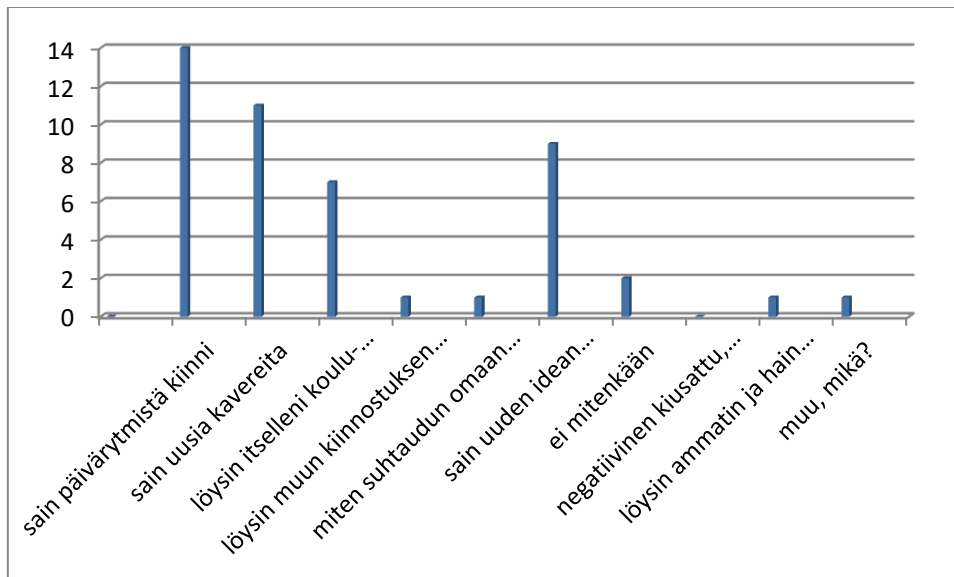
Alla olevassa kaaviossa käsitellään nuorten vastauksia pajan vaikuttavuuteen heidän arkipäiväisissä asioissaan. Nuoret ovat voineet valita yhden tai useamman vaihtoehdon joka vastaa heidän mielipidettään pajatoiminnasta ja sen merkittävyydestä heidän arkeensa. Nuoret vastasivat kyselyssä erilaisiin väittämiin, joissa heille annettiin vastausasteikoksi kouluarvosanat 4-10. Näissä oletusarvoissa 4 oli huonoin ja 10 paras arvosana.

Kuviosta voidaan todeta, että jopa puolet kyselyyn vastanneista nuorista ovat todeneet, että paja vaikuttaa heidän päivärytmiinsä positiivisesti.

Kaavion perusteella voidaan päätellä, että nuoret kokevat pajan vaikuttavan heidän arkielämäänsä erittäin paljon. Erityisesti päivärytmi, asunto-, raha-, sekä ammatinvalinta- asiat nousevat esille. 15 % vastanneista mielialan heikentyminen on myös huomioon otettava asia, jota ei kuitenkaan tämän opinnäytetyön pohjalta voida selvittää miksi näin on. Kaikille ei kuiteinkaan ryhmämuotoinen toiminta sovi, joten silläkin voi olla merkitystä vastauksien antamiseen. Toisaalta sen hetkinen ryhmä, tai aikaisemmat kokemukset kiusaamisesta voivat aiheuttaa uudessa tilanteessa taakamia ja mahdollisesti vaikuttaa heikentävästi mielialaan.

Seuraavassa alla olevassa kaaviossa käsitellään pajan vaikuttavuutta nuorten elämään sekä tulevaisuuden suunnitelmiin.

Kuten kaavioista voi pylväiden korkeuksien perusteella päätellä: Nuoret kokevat pajan auttaneen heitä löytämään elämäänsä uuden idean ja saamaan päivärytmistä kiinni. Koulupaikan löytäminen ja uusien kavereiden saaminen koettiin myös hyvin tärkeäksi. Muu mikä kohtaan nuoret olivat vastanneet hyvin selkeitä syitä: Äitiyslo-

ma, kotona lapsen kanssa hoitovapaalla. Selkeitä syitä miksi eivät ole koulussa tai työelämässä.

Kaaviosta voidaan myös nähdä, että uusien ystävien löytyminen on hyvin merkittävää nuorille. Tähän voin vuosien työskentelyni perusteella kertoa, että olen huomannut tiettyjä ryhmäilmiöitä joita nuorille tulee. Kun nuorten ryhmä on niin sanotusti kotiutunut pajatoimintaan ja sen arkeen, he alkavat muodostaa omia erityisiä ystävyysryhmiä. He hakeutuvat luontaisesti aina samojen henkilöiden seuraan niin pajan aikana kuin vapaa-aikana. Nuoret alkavat liikkua samassa ryhmässä myös paja-ajan ulkopuolella. Tyypillistä tälle toiminnalle on rahanlainaaminen toisille, juhlien järjestäminen tai muu vapaa-ajan toiminta. Nuoret ystäväystyvät pajan aikana helpommin kuin muualla, sillä he kokevat olevansa vertaisryhmässä. Keittiöpajalle tulevat nuoret ovat iältään jo tyypillisesti vanhempia, jolloin muunlainen uusien kavereiden löytäminen on jo vaikeampaa.

Kaavio näyttää selkeästi, että nuorilla on tarve kuulua ryhmään ja luoda uusia sosiaalisia suhteita, sekä olla osa jotakin. Alla muutamia lainauksia webropol-kyselyni avoimista vastauksista:

Oman elämänhallinnan oppiminen, sosiaalisten taitojen kehittyminen

Muut nuoret

Kannustavat ohjaajat, yleinen hyvä ryhmähenki ja ymmärrys jos ei joskus jaksa antaa parastaan.

Rutiini elämään, kartoittaa tulevaisuuden suunnitelmia. Saada nuorille rytmi

Toisten mielipiteiden hyväksyminen

Opettajat yrittää viettää lisää aika nuorten kanssa.

Kannustaa nuoria. Antaa uskoa että jokainen on hyvä jossain ja löytämään ehkä se oma juttu.

Se että ohjaajat arvioivat ja suhtautuvat jokaiseen erikseen ja yksilöllisesti.

Se että saa olla oma itsensä, eikä tarvitse muokkautua kokonaan ryhmään ja esittää jotain roolia, kuten elämässä usein. Se että ohjaajat antavat aikaa ajatella ja ymmärrystä.

Omalla kohdalla pajasta oli eniten hyötyä siinä, että tuli ylipäättään lähdettyä kotoa johonkin ja tehtyä jotain hyödyllistä päivän aikana.

Sai järkevää tekemistä päiviin, tutustui uusiin ihmisiin

Avoimiin vastauksiin nuoret olivat ihailtavan avoimesti täydentäneet kysymyksissä jo olleita vastauksia. Heidän vastuksistaan näkyy kuinka paja on heitä hyödyntänyt jokaisen omalla kohdalla.

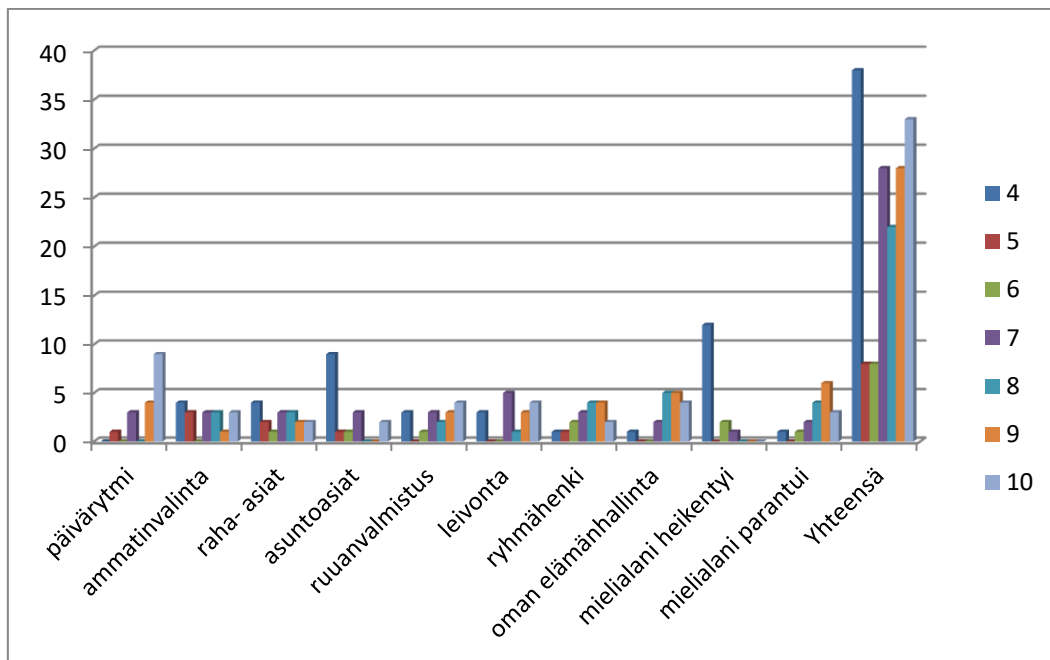
Nuorten työpajatoiminnan tehtävänä on valmennuksen avulla parantaa nuoren valmiuksia päästä koulutukseen, suorittaa koulutus loppuun ja päästä avoimille työmarkkinoille tai muuhun tarvitsemaansa palveluun. Työpajatoiminnan tarkoituksena on parantaa nuoren elämänhallintataitoja, sekä edistää hänen kasvuaan, itsenäistymistään ja osallisuutta yhteiskuntaan. Nuori valmentautuu tekemällä työtä tai työtoimintaa omien edellytystensä mukaan. Työpajalla tehdään nuorelle henkilökohtainen valmennussuunnitelma yhdessä nuoren kanssa. Nuorten työpajatoiminnan järjestäjinä voivat toimia kunta tai useat kunnat yhdessä tai nuorten palveluja tuottava yhteisö. Nuorten työpajalla tulee olla nuorten yksilö- ja työvalmennusosaamista ja näitä toiminannon tuloksia seurataan.

Pajalle tulee entistä enemmän nuoria, joilla on suoritettuna ammatillinen koulutus, mutta he eivät ole työllistyneet jostain syystä. Nuorten on haastavaa saada työpaikkaa, sillä edelleen työnantajat haluaisivat työntekijän olevan nuori, jolla on paljon työkokemusta ja koulutusta. Myös eritasoiset erityisammattioppilaitoksista valmistuvat nuoret ovat haastavassa tilanteessa, heille on haasteellista löytää työpaikkoja sillä nykyisin olisi pystyttävä tekemään monta asiaa yhtä aikaa. Keittiöpajan kokemukseni mukaan erityisammattikouluissa tuetaan ja kannustetaan nuoren itsetuntoa jopa liiallisuuksiin asti. Heille jää virheellinen kuva omasta osaamisesta. Meille tulleille näistä oppilaitoksista valmistuneille nuorille on vaikea ymmärtää, miksi he eivät saa töitä. Koulutuksen aikana heitä on keuhuttu, heidän todistuksensa on hieno, mutta he eivät työllisty. Tyypillinen syy tälle on nuoren virheellinen itsetunnon määrittely. Sosiaalisen vahvistamisen riskejä ovat myös epärealistiset kuvitelmat, joita nuorille voi tulla, mikäli hänellä ei ole todellista käsitystä omasta itsestään. Näiden nuorten kans-

sa pyrimme mahdollisimman realistiseen käsitykseen nuoren tieto-aidosta ja suhteuttamaan sen työelämän realiteetteihin.

Myös työelämän rytmi voi tuntua nuorista pelottavalta, jolloin haastatteluun meneminen voi tuntua ylivoimaiselta ja siksi työllistyminen ei onnistu. Työpajalla voi harjoitella työelämän pelisääntöjä kuten päivittäistä saapumisaikaa ja työtehtäviä, joita suoritetaan päivän aikana.

Seuraavana olevassa kaaviossa käsitellään nuorten vastauksia pajanvaikuttavuudesta nuorten elämään heidän omasta mielestään. Vastausvaihtoehdoissa nuoret saivat valita yhden tai useamman heitä koskevan väitteen. Väittämät olivat asteikolla 4-10, joissa 4 oli huonoin ja 10 paras. Pylväiden väritulkinnat löytyvät kaavion sivusta, jossa jokaiselle arvosanalle on annettu oma väri.

Nuorilta kysyttiin myös, miten he kokevat pajan vaikuttavan heidän mielestään nuorten elämään yleisesti. Heidän vastauksistaan heijastuu selkeästi mielialan parantu-

minen sekä päivärytmi. Suurin osa nuorista oli vastannut, että paja todennäköisesti vaikuttaa positiivisesti nuorten arkeen.

3.1 Paja ja kohtaaminen

Usein nuoret, jotka päätyvät pajalle, jännittävät kohtaamisia ja sosiaalisia tilanteita. Monella on suojakuori päällä ja aikaisemmissa kohtaamisissa on opittu rooli, joka helposti otetaan käyttöön kaikissa uusissa tilanteissa. Nuorelle on muodostunut kuva omasta itsestä, joka on ongelmakeskeinen, ongelmalliseksi leimattu rooli. (Hoikkala, Kuivakangas toim. 2017, 196.)

Työpajoille tulevat nuoret ovat hyvin heterogeeninen joukko. Joukossa on sekä peruskoulun suorittaneita, elämässään ajalehtivia, että aikuistumisprosessissa tukea tarvitsevia nuoria kuin ylioppilaitakin, jotka etsivät itselleen sopivaa ammattia. Nuorten työpajoilla on myös nuoria, joilla on ammatillinen koulutus, mutta joiden työkykyä tulee parantaa työllistymisen mahdollistamiseksi. (Hoikkala, Sell toim. 2014, 436.)

Pajalla ohjaajat pyrkivät luomaan sellaisen ympäristön, jossa nuoret saavat mahdollisuuden harjoitella omaa identiteettiään, ilman roolisuoritus pakkoa. Koska pajat eivät ole hoitava taso, voidaan keskittyä nuoreen ja käsillä oleviin haasteisiin. Tästä syystä pajoilla kohtaamisen merkitys korostuu, tarvitaan erilaista kohtaamista, jotta nuori pääsee eteenpäin elämässä ja saa voimaa tekemiseensä. Voimaantuminen ja eteenpäin meneminen ovat työpajan keskeisiä tavoitteita. Kohtaaminen ei kuitenkaan ole vain nuoren ja ohjaajan välinen suhde, vaan se liittyy koko ryhmään, johon nuori yhtenä jäsenenä jakson ajan kuuluu. Ohjaajat omalla toiminnallaan luovat ryhmälle toimintamahdollisuuksia ja edellytyksiä (Hoikkala, Kuivakangas toim. 2017, 196).

Olen huomannut, että ohjaajan persoonalla on suuri merkitys nuorten ohjaamisessa. Vaikka sanotaan, että ohjaaminen on ammattitaitoa, on se myös mielestäni työtä, jota tehdään persoonalla. Tässä tulee kuitenkin muistaa, että työrooli ja omapersoonaa on eroteltava toisistaan. Ilman tätä selkeää eroa, polttaa itsensä loppuun. Olen nähnyt ohjaajakollegoita jotka eivät osaa erottaa omaa ja työpersoonaa toisistaan. He ovat joutuneet vaihtamaan työtä tai jopa ammattia.

Elämä on nähtävä kokonaisuutena, kokonaisvaltaisuus ei tarkoita sitä, että kaikki asiat käsiteltäisiin ja hoidettaisiin, vaan yhteistyöverkoston avulla hyödynnetään palveluja asiakkaan tarpeen mukaan. (Lundbom ja Herrala toim. 2011, 115.) Siksi pajoilla tehdään paljon verkostotyötä nuorten eritahojen kanssa. Näihin kuuluvat esimerkiksi, Te-toimisto, KEELA ja jokaisen nuoren henkilökohtaiset kontaktit joihin nuori tarvitsee tukea.

3.2 Pajaryhmä

Pajalaiset ovat ryhmä, joka vaatii ohjaajalta taitoa siinä, miten ohjaus- ja toimintasuunnitelma laaditaan, millaisia ohjausmenetelmiä käytetään ja mietitään miten kaikki voisivat kuulua ryhmään erilaisuuksista huolimatta. Olennaista on havaita, että kyse on nimenomaan ryhmänohjaamisesta, eikä kyse ole yksilönohjaamisesta ryhmässä tai satunnaisesta oleskelusta samassa tilassa. Vertaisryhmään kuuluminen on nuorille eilinehto. Arvoasema ryhmässä tai ryhmästä pois sulkeminen voi määrätä koko myöhempää elämää, eikä nuorella itsellään ole juurikaan keinoja taistella sitä vastaan. (Hassinen toim. 2005, 95.)

Ryhmä koostuu aina yksilöistä, jotka saapuvat ryhmään oman elämäntilanteensa ja –historiansa sekä odotustensa ja toiveidensa kanssa. Erilaisten persoonallisuuksien kohdatessa lopputulos on aina uniikki. Ryhmä on siis aina kyseisen ryhmän ja sen ohjaajan näköinen. (Lundbom ja Herrala toim. 2011, 141.) Nuorten toive toiminnalle on hyvin yksinkertainen:

Että kaikki pajalla olijat tulisivat toimeen keskenään

On hyödyllistä ja tarpeellista saada ryhmälle heti alussa myönteinen toimintakulttuuri. Se saadaan aikaiseksi tekemällä heti selväksi, mitä pelisääntöjä noudatetaan. (Innanen 2011, 8.) Ohjaajan tulee muistaa, että kohtaaminen ei ole automaatio, vaikka ihmiset olisivat samassa tilassa. Sama tila ja yhteinen aika edistävät kohtaamista, kohtaamista pitää kuitenkin rakentaa tietoisesti, jotta nuori voi kokea tullessa kohdatuksi. (Hoikkala, Kuivakangas toim. 2017, 197.)

On kuitenkin tärkeää huomata, ettei ihmisten tarvitse olla keskenään samanlaisia. Vapaaseen yhteiskuntaan kuuluu erilaisuus ja poikkeavuus tulee hyväksyä. Jos poikkeava ihminen on onnellinen ja voi hyvin eikä aiheuta suurta kärsimystä muille, onko tarvetta puuttua poikkeavuuteen? Normaalista poikkeavalla ihmisellä on lainpuitteisessa oikeus olla poikkeava. Kysymys on siis siitä, mitä tarkoitetaan normaalilla ja normaaliudella. Kaikki ihmiset ovat normaaleja mutta kuitenkin jollain tavalla poikkeavia. (Ihalainen, Kettunen 2007, 17.) Ihmisen kasvuvaiheessa ikävuosien 16–25 välillä nuorilla on elämänvaihe, jossa jäməkkyuden taitoja tarvitaan erityisen paljon. Vanhemmat eivät ole koko aikaa tai ollenkaan huolehtimassa nuoren oikeuksista tai rajoista. Monet tahot käyttävät tätä ikävaihetta tahallisesti hyväkseen. Tässä elämänvaiheessa on suuri riski tulla väärinkohdeksi, jos nuoren kanssa ei tehdä asiallista työsopimusta, noudateta työaikalakia tai jätetään palkka maksamatta. Nuoren tulisi opetella asettamaan rajat kaveripiirille, omille vanhemmille ja ylipäättään ihmisille, joita nuori kohtaa arjessa. Lapsuus- ja nuoruusvuosina aikuiset ovat asettaneet rajat, nyt alkaa nuorilla vaihe, jossa he asettavat omat rajansa. Tässä elämänvaiheessa ihmiset kohtaavat myös eniten seksuaalista häirintää ja – väkivaltaa. (Juusola 2015, 8.)

Nuoruus on tietoisesta maailmankuvan rakentamisen aikaa. Nuorisokasvatus on elämän salaisuuden pohtimista yhdessä nuorten kanssa. Se on nuoren rinnalla kulkevista siinä prosessissa, jossa hän jäsentää maailmaa ja muodostaa käsitystään elämästä, ihmisestä, yhteiskunnasta, uskonnosta, moraalista, sukupuolisuudesta, yh-

teiskunnassa vallitsevista arvoista ja tavoista sekä erilaisista kulttuurimuodosteista (Nivala, Saastamoinen toim. 2010, 176).

Kun identiteetti on saavutettu, ihmisen on helpompi ottaa vastaan yllättäviä elämäntähtäyksiä. Identiteetin kehitys ei kuitenkaan aina etene suoraviivaisesti. Ihminen saattaa jämähtää yhteen identiteetin kehitysvaiheeseen, joskus jopa loppuelämänsä ajaksi. (Juusola 2015, 114.) Pajalla nuorilla näkee tyypillisesti erilaisia jämähtäneitä identiteettejä, joilla he ovat oppineet pärjäämään elämässä. Nuorten taustat voivat olla hyvinkin rikkonaisia, joissa on vaikeaa kehittää itselleen omaa identiteettiä tai pyrkiä pääsemään nykyisen ilmapiirin vaikutuksesta.

Rikkonainen tausta aiheuttaa nuorille erilaisia identiteetin kehittymiseen liittyviä hankaluuksia. Tästä syystä, osa murrosikäisistä ei pääse identiteetin etsintävaiheeseen, vaan heidän kehityksensä pysähtyy omaksuttuun identiteettiin, jossa vanhempien arvomaailma hyväksytään sellaisenaan. Jos identiteetin etsintä vaihe jatkuu pitkään ja käy raskaaksi, ihminen voi missä iässä tahansa taantua selkiytymättömän identiteetin vaiheeseen. Näin voi käydä esimerkiksi, jos nuori ei saa mieluista opiskelupaikkaa. Myös ulkonäkö on tärkeä osa identiteetin etsinnässä. On tärkeää, että ihminen viihtyy omassa kehossaan. Hyvä identiteetti kasvaa omaksi itsekseen ja viihtyy itsessään. Identiteetti ei tule koskaan täysin valmiiksi. Aikuinenkin joutuu välillä mittaamaan itseään uudestaan elämän eri vaiheiden mukaan. (Juusola 2015, 115.) Elämän eri vaiheet kasvattavat meitä ja muuttavat persoonaa, aikaisemmin omaksuttu identiteetti muuttuu, muuttuvien elämäntilanteiden mukaan ja muokkautuu siihen sopivaksi. Se millainen on ollut kaksikymmentävuotiaana, ei enää välttämättä päde kymmenen vuoden päästä silloiseen elämäntilanteeseen.

4 IHMISEN RUOKAILUN HISTORIAA

Me ihmiset olemme pystyssä käveleviä apinoita, näin evoluutioteoria meitä opettaa. Pidämme itseämme ainutlaatuisena erityisesti järkemme vuoksi. Järjen avulla on luotu tietokoneet sekä monia muita laitteita. Tämä toiminta, joka nykyisin käsitetään järjeksi, on kehittynyt meihin hitaasti vuosituhansien myötä erityisellä tavalla, josta meillä on jonkinlainen käsitys. Järki ei ole laskeutunut meihin valonsäteiden lailla. Se on sosiaalisen eläimen sopeutuma, ja kuten kaikki sopeumat, se myöskään ei ole virheetön vaan vain tarpeeksi hyvä saadakseen suotuisia tuloksia aikaan kantajalleen. Ihminen on eläin ja tämänkin eläimen on syötävä. Koska ihmisellä on järki, se on kiinnostunut ravinnosta, eikä ainoastaan siitä, mistä saisi seuraavan suupalan. (Konstig 2016, 12.) Kun esi-isämme oppivat tulenteon, heidän ei tarvinnut enää etsiä yöllä suojaa puista ja kypsentämällä ruuan he saivat enemmän ja helpompaa energiaa. Ruuan kypsentämisen taito on siis tehnyt meistä nykyisen kaltaisia, tämä taito erottaa meidät muista kädellisistä. (Rauramo 2013, 30.)

Viimeisten vuosikymmenten aikana terveyttä ja ravitsemusta koskeva tieto on lisääntynyt nopeasti. Moni lapsikin tuntee lautasmallin ja tietää terveellisen ruuan ihanteet. Samoin olemme tietoisia maailmanlaajuisesta ruokakriisistä ja maapallon nälkäisistä ihmisistä. (Lehmijoki- Gardner 2009, 221.) Olemme myös tietoisia erilaisista suosituksista, jotka liittyvät ruokailuun ja ruokaan. Kantavia voimia suosituksissa ovat iloinen ruokasuhde, koko perheen yhteinen ruokailu, ruokakasvatus ja hyvinvointioppiminen. Monikulttuurisuus ja erilaiset ruokavaliot otetaan nykyisissä suosituksissa entistä paremmin huomioon. Tämä näkyy esimerkiksi lautasmallikuvissa, joissa perinteisen lautasmallin rinnalle on piirretty myös monikulttuurinen ja vegaanin lautasmalli. (Syödään yhdessä 2018.)

Varhaisen ihmisen synnyn ja leviämisen mahdollisti kolme olennaista piirrettä. Ensimmäinen on sen poikkeuksellinen kaikkiruokaisuus. Kaikkiruokainen hyötyy älykkyydestä enemmän kuin muut. Se sisältää tietoa mitä saa ja kannattaa syödä ja mitä ei. Oletettavasti toisena syynä on raadollisempi raadonsyöminen ja oman lihansa

metsästäminen. Kun lihaa alettiin metsästä, se vaati poikkeuksellista taitoa, saaliin jakamista. Se vaatii erittäin kehittynyttä ryhmätyötä ja sosiaalista älykkyyttä. Ihmisestä tuli sosiaalisempi, heille kehittyi kyky toimia ja kommunikoida ryhmässä, sekä erilaiset kulttuuriset ja uskonnolliset tavat joita ryhmän ylläpitämiseen tarvitaan. Metsästys luultavasti eriytti sukupuolten työnjaon. Naiset, jotka olivat suuren osan ajasta joko raskaana tai pienten vauvojen kanssa, jäivät keräämään kasvikuntaa lähimaastoon, ja miehet kävivät sen lisäksi myös metsässä. Ruoan jakaminen oli sosiaalisesti merkittävä kehitysaskel. Esimerkiksi simpanssiurokset eivät koskaan jaa ruokaa, eivät edes jälkeläisille. Varhaisimmat metsästäjät jakoivat saaliinsa vaimolleen ja lapsilleen. Erityisesti lihaa, jota saatiin usein suuria määriä kerralla ja joka pilaantuu nopeasti, jaettiin myös laajemmin suvun ja koko heimon kesken. Metsästäjäkeräilijä kansa on edelleen hyvin tiukasti yhtäpitävä ja tasa-arvoinen heimo (Konstig 2016, 26–27).

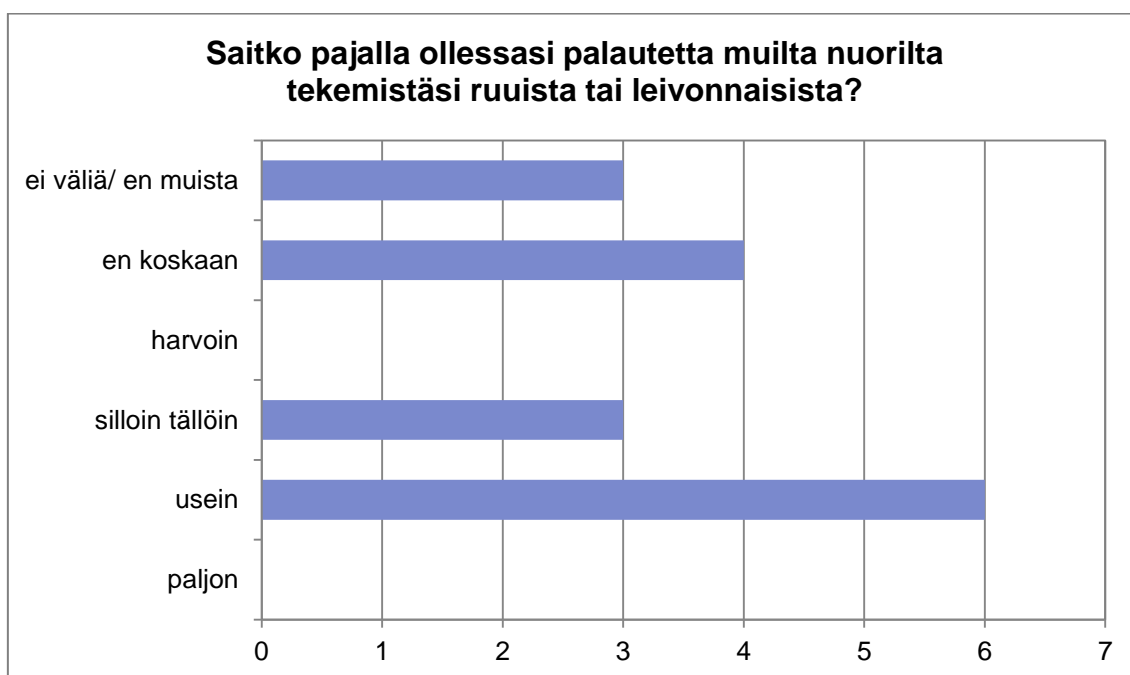
Ruoka sekä yhdistää, että erottelee ihmisiä. Yhdessä syöminen ja makuelämysten jakaminen on osa yhteisössä elämistä. (Voutilainen, Fogelholm, Mutanen 2015, 25.) Ateriyhteys on ennen kaikkea perheiden ja pienryhmien sisäistä päivittäistä osallisuutta. (Lehmijoki- Gardner 2009, 229.)

Vuorovaikutustilanteiden kautta hyödynnetään ihmiselle luonteenomaista taipumusta ottaa viitekehyksensä niistä ryhmistä, joihin hän kuuluu. Samaistumisen myötä otetaan mallia omalle käyttäytymiselle, omaksutaan yhteisön normit, mielipiteet ja reaktiot. Lisäksi arvostukset ja asenteet ovat omaksuttujen listalla. Myös ammatilliset roolit ja identiteetit opitaan, tyypillisesti näin käy sosiaalistumisen näkökulmasta jäljittelemällä, vahvistamalla ja harjoittelemalla. (Hassinen toim. 2005, 20.)

Vertaisryhmässä voi oppia uusia asioita itsestään ja pajaryhmä on siihen hyvä ympäristö, ohjaajat toimivat ryhmän turvaavana rajaajana, jolloin nuoret voivat kokeilla erilaisia rooleja. Ohjaajan asettuminen nuorten kanssa samalle tasolle auttaa nuoria lähestymään ja ottamaan mallia vaikka terveellisestä ruoka-valiosta. Yhteiskunta pyrkii valvomaan ihmisen syömistä monin tavoin. Yhteiskunnan ravitsemuksellisena

pyrkimyksenä on muuttaa yksilön ruokailutottumuksia terveellisemmäksi. Elintarviketeollisuuden merkitys ruokatapojen muutoksessa ja ruoan saatavuudessa on ollut valtava. (Mäkelä 1990, 10.)

Seuraava kaavio on otos nuorten kokemasta palautteesta, jota he ovat saaneet pajalla tekemistään ruuista sekä leivonnaisista:

Kaavio näyttää, että kyselyyn vastanneet kokivat saaneensa palautetta muilta nuorilta. Myös vertaisilta saatu palaute on merkittävää, sillä nuoret usein peilaavat omaa suoritustaan muihin samassa tilanteessa oleviin. Tällöin ryhmällä ja sen antamalla palautteella voi olla jopa suurta merkitystä sille mitä nuori päättää tulevaisuudellaan tehdä.

Joukossa oli myös vastauksia joissa nuoret kertoivat, etteivät olleet saaneet palautetta muilta. Tulisiko meidän ohjaajien kannustaa nuoria antamaan toisilleen palautetta? Olisiko siinä mahdollisuus opetella nuorien kanssa palautteen antamista, palautteen vastaan ottamista ja realistista suhtautumista omaan työskentelyyn? Palautteen vas-

taan ottaminen on haasteellista myös työssä käyville aikuisille, siksi siihen olisi hyvät mahdollisuudet opetella yhdessä nuorten kanssa turvallisen ryhmän ja ympäristön avulla.

Palautteen antaminen voi tuntua haasteelliselta, sillä yleensä asioita joista annetaan palautetta, ei voi konkreettisesti nähdä. Näihin kuuluvat esimerkiksi hyvin tehty työ, hieno suunnitelma tai ajatus. Ruoka ja leivonnaiset ovat konkreettinen tuotos, joita on lähtökohtaisesti helppo arvioida ja antaa palautetta.

Ruoka on ihmiselämän tärkeimpiä asioita. Makuaistimme perusmaut ohjaavat meitä syömään tärkeitä ravinteita. Ilman makuaistia meidän olisi hankalaa tietää, mikä on syömäkelpoista. Ihminen maistaa nykykäsityksen mukaan ainakin viittä perusmakuu. Nämä maut ovat: Suolainen, hapan, makea, umami ja karvas. (Yle makuaistit. 2018.)

Ruoka on ihmiselämän tärkeimpiä asioita. Makuaistimme perusmaut ohjaavat meitä syömään tärkeitä ravinteita. Ilman makuaistia meidän olisi hankalaa tietää, mikä on syömäkelpoista. Ihminen maistaa nykykäsityksen mukaan ainakin viittä perusmakuu. Ei ole sattumaa, että maistamme juuri näitä makuja. Makean ja umamin maut kertovat ruoan ravintopitoisuudesta. Suolaista ja hapanta on tärkeää maistaa, sillä suolat ja hapot muuttavat kehon kemiallista tilaa; pH:ta ja nestetasapainoa. Karvaat maut taas viittaavat ruoan myrkyllisyyteen ja saavatkin usein sylkemään ruoan pois suusta. Makuaistinsolut sijaitsevat makusilmuissa, joita on etenkin kielessä, suussa ja nielussa. Kussakin makusilmussa on 50–150 aistinsolua. Näiden solujen pinnoilla on reseptoreita, jotka reagoivat viiteen erilaiseen molekyyliin, viiteen perusmakuun. Jokaiselle maulle on omat aistinsolunsa. Kun makusolujen reseptorit havaitsevat tietyn molekyylin, ne lähettävät sähköisen signaalin hermorataa pitkin aivojen makukukseen. Makean aistinsolu aktivoituu, kun glukoosi tarrautuu sen reseptoreihin. Suolaisen aistinsolut reagoivat suolan natriumioneihin. Karvaan aistinsolut reagoivat ryhmään alkaloideja, joita kasvit erittävät.

Viisi perusmakua luovat vain pohjan kaikille ruokien aromeille ja vivahteille. Ruoka-elämykset syntyvät vasta makujen ja tuoksujen yhdistyessä. Hajusignaalit vaikuttavat makukokemuksiin ja päinvastoin. Makuaistimusten syntyminen aivoissa tunnetaan vielä melko huonosti ja makuaistin tutkimus jatkuu yhä. Ymmärrämme jatkuvasti uusia asioita makuaistista. Viime vuosina tutkijoille on syntynyt tarkka käsitys makureseptorien rakenteesta. Samalla on havaittu, että makuaisti ei rajoitu vain suuhun, vaan makureseptorit vaikuttavat kehon toimintaan esimerkiksi mahalaukussa, suolis-
tossa ja haimassa. Kuitenkin vain suun reseptoreista viestit menevät aivojen maku-
alueelle, jossa kokemus mausta syntyy. (Yle makuaisti)

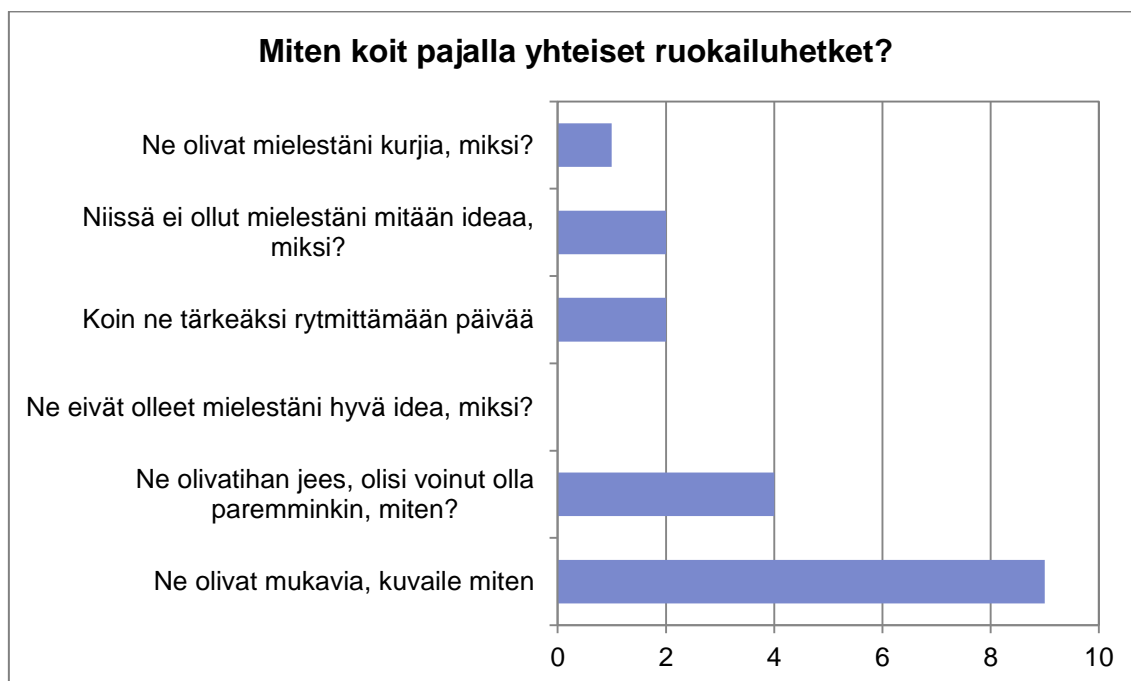
4.1 Sosiaalinen ruokailu

Ihminen on laumaeläin ja ryhmiin kuuluminen on meille luontaista. Ryhmään kuulumisen ja yhteenkuuluvuuden tunne on ihmisen perustarpeita. Ryhmässä jokaisen tulisi voida kokea arvostusta, hyväksyntää, pätevyyden tunnetta sekä tulla tunnustetuksi ryhmänjäseneksi. Jos nämä tarpeet eivät täyty, ihmisen hyvinvointi voi heikentyä ja ryhmään osallistuminen tuntuu epämiellyttävältä. Jokainen on monen erilaisen ryhmän jäsen ja jokainen ryhmä muodostuu ja kehittyy samojen lainalaisuuksien mukaisesti. (Juusola 2015, 151.) Sosiaalisena olentona ihminen tykkää kuulua porukoihin. Se tarkoittaa toisista porukoista erottautumista. Ruoka on aina yksi tapa erottua edukseen, yleisesti ottaen ihmiset arvostavat eniten ruokaa, joka on harvinaista ja kallista joskin usein arvostetaan myös esteettisiä tekijöitä, kuten kauneutta ja hyvää tuoksua. (Konstig 2016, 191.)

Nykyisin myös erilaiset dieetit ja ruokavaliot ovat tapa erottautua porukasta. Nuorilla on ruokavaliota, jotka eivät välttämättä johdu uskonnosta tai allergioista, näihin kuuluvat erilaiset kasvissyönnin muodot, vähähiilihydraattiset ruokavaliot tai muut vastaavat erikoisuudet. Nämä ovat kaikki tapoja erottautua joukosta etsiessä omaa identiteettiä. Ruoan valinnassa ja syömisessä on kyse sekä elämäntaparakenteista ja kulttuurisista edellytyksistä. (Mäkelä 2002, 35.) Ympäristö, seura tai tilanne, ovat

merkittäviä tekijöitä makukokemuksissa. Pelkkä kattaus ei tee huonosta ruuasta miellyttävää. (Rauramo 2013, 22.)

Alla olevasta kaaviosta voidaan nähdä nuorten mielipidettä yhteisiin ruokailuhetkiin:

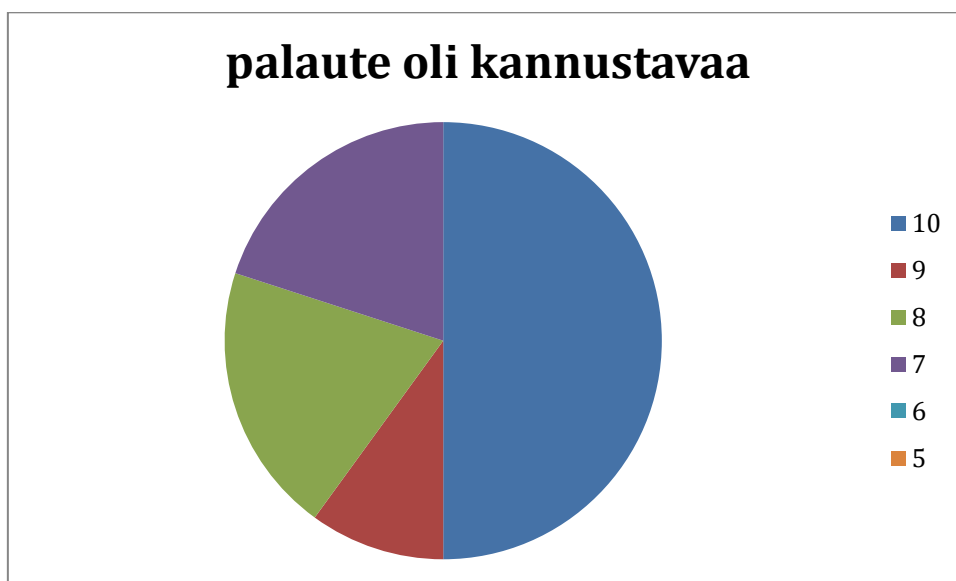
Kaavion perusteella voidaan päätellä, että nuoret pitävät yhteisiä ruokailuhetkiä pääsääntöisesti miellyttävinä. Joukkoon mahtuu toki niitä, joille ne eivät ole miellyttävä kokemus. Nuoret kuitenkin kokevat, että ne rytmittävät päivää, tuovat rutiinia. Avoimissa vastauksissa nuoret kaipasivat parannusta yhteiseen ruokailuun saman ruuan syömistä, tällöin nuori oli ollut muulla pajalla kuin keittiöpajalla. Tämä osoittaa, että nuorille on tärkeää syödä yhteistä ruokaa ja viettää yhteistä ruokailuhetkeä muiden ryhmässä olijoiden kanssa.

Joskus ruokailuun liittyvistä tilanteista tulee hyvin vaikeita. Tilanne voi olla ahdistava ja pelottava esimerkiksi jonkin traumaattisen tilanteen vuoksi. Tiettyihin ruokin saattaa liittyä jokin epämiellyttävä muisto ja ikävät mielikuvat voivat säilyä jopa läpi koko elämän. (Cantell 2010,86.)

Nuoret eivät poikkea tästä joukosta, heille ei ehkä ole koskaan edes kotitalousluokan tunteja lukuun ottamatta tullut kokemusta yhdessä syömisestä.

On paljon aikuisia, jotka muistelevat kauhulla kouluruokalan tillilihaa, kumiperunoi-
ta tai muuta ruokaa, kammo säilyy läpi elämän ja jättää jäljen ruokailuun. Monella
aikuisellakin on myös lapsuudesta tilanteita, joissa hän on joutunut syömään jotakin
ruokaa vasten tahtoaan. Monella on myös kokemuksia itkunsekaisesta hetkestä ja
käskystä syödä lautanen tyhjäksi. Tämä on perusteltu ruoan arvostuksella ja periaat-
teilla ravinnonsaannin takaamisesta. (Cantell 2010,87.)

Kyselyn kaaviosta selviää nuorten saaman palautteen määrä ja muoto:

Sininen väri joka edustaa kaaviossa kaikkein korkeinta luokitusta on vahvasti edus-
tettuna. Nuorten saama ja kokema palaute oli ollut kannustavaa. Kukaan ei ollut ko-
kenut palautetta ja sen saamista negatiivisena. Palautteen antamiseen meidän täytyy
kiinnittää entistä enemmän huomiota. Välineenä ruokailua ja ruuanlaittoa voi käyt-
tää loistavasti tähän tarkoitukseen. Konkreettisista asioista on helppo antaa palautet-
ta ja nuoren on sitä helpompi ottaa vastaan. Nuorten on usein haasteellista ottaa vas-
taan palautetta jos asia on abstrakti, esimerkiksi hyvin suunniteltu työtehtävä tai

kouluun haku. Näiden tulokset ehkä näkyvät myöhemmin, mutta niitä on vaikea yhdistää sen hetkiseen tilanteeseen.

Vaikka ruuasta ja erilaisista eettisistä valinnoista puhutaan paljon, on syöminen kuitenkin loppujen lopuksi perustarve, eikä siitä saisi tehdä elämää suurempaa asiaa. (Voutilainen, Fogelholm, Mutanen 2015, 202.) Ruoka on muutakin kuin lautasella oleva annos. Sen taakse kätkeytyy ekologista osaamista, etiikkaa, historiaa, taidetta, teknologista osaamista ja uskontoa. (Rauramo 2013, 14.)

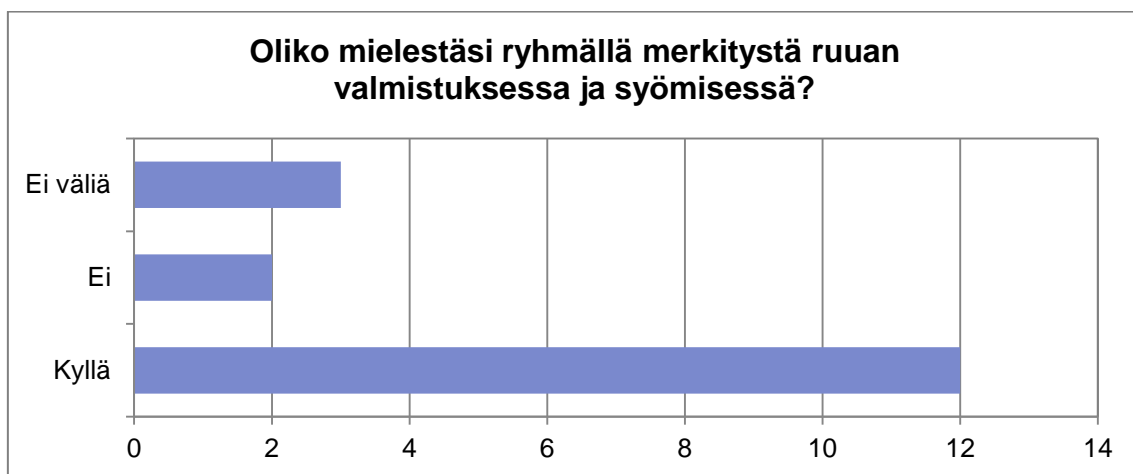
Ihmisen hyvinvointiin kuuluu monia eri osa-alueita, kuten fyysinen, psyykinen kuin sosiaalinenkin. Jotta ihminen voisi hyvin, on kaikkien osa-alueiden oltava tasapainossa. Ihmisen syömisellä on suuri merkitys hyvinvoinnissa ja se ylittää tavalla tai toisella kaikkiin terveyden ulottuvuuksiin. Syöminen tulee kuitenkin olla tasapainossa muun elämän kanssa, eikä sen tule saada korostunutta asemaa hyvinvoinnissa. Syöminen ylläpitää terveyttä, antaa nautintoa ja tukee sosiaalisia tilanteita. Syöminen tulee siis pyöriä elämän ympärillä, ei elämän syöminen ympärillä. (Heinonen 2018, 83.)

Ruoan yksi nautinnon muodoista on valmistaa ruokaa toisille. Olennainen osa ruoanvalmistuksen lahjaa on sen jakaminen yhdessä muiden kanssa. Keskustelu yhdessä syömisestä sisältää ajatuksen menneisyydestä, jossa kaikki söivät yhdessä. Toisaalta yhteisöllisyyttä uusitaan hampurilaispaikoissa, työpaikkaruokaloissa ja sosiaalitalan eväshetkissä. Ruoan tehtävän sosiaalisten suhteiden uudistamisessa kiteytyy juuri ruokaan liittyvissä vaihdoissa ja vastavuoroisuudessa. Ruokaa tarjotaan muille ja sitä valmistetaan muiden kanssa. Vaikka ruoanvalmistus voi olla mieluinen tai epämieluinen toimenpide, sen ydin on siinä, että se tehdään muille. (Mäkelä 2002, 30.)

Syöminen on sosiaalista toimintaa, joka ryhmittyy suhteessa muuhun sosiaaliseen toimintaan. Syöminen jakautuu muodolliseksi ateriaksi ja vapaamuotoiseksi välipalaksi. Ateria on ruokakulttuurin tärkeä osatekijä, jota voidaan tarkastella syömis-

sosiaalisena organisoitumisena. Aterian ja syömien eron voi käsittää sääntöjen, sääntömyyden ja rakenteen mukaan. (Mäkelä 1990, 8.)

Kyselyn yhtenä oleellisena kysymyksenä oli onko nuorille ryhmällä merkitystä, kun he valmistavat tai syövät ruokaa. Alla olevassa kaaviossa näkyy kyselyyn vastanneiden nuorten mielipide:

Kaaviosta selviää, että nuoret kokevat selkeästi ryhmällä olevan merkitystä ruokailutilanteissa, erityisesti ruuan syömisessä. Meistä kukaan ei varmaankaan halua viettää yksin päivää, kun sen voi jakaa jonkun toisen kanssa. Erilaiset yhteiset ruokailut ja tempaukset, kuten Yhteismaan järjestämä Illallinen taivaan alla – tapahtuma sekä seurakuntien siirtyminen leipäjonoista yhteisruokailuihin, on merkki ihmisten kaipuusta kuulua johonkin. Yhteiskunta pyrkii nykyisen digitaalisen kohtaamisen vastapainoksi järjestämään erilaisia fyysisiä kohtaamisia ihmisten kesken. Näiden varjopuolena on, että ihmisiä pakotetaan vasten tahtoaan kuulumaan ryhmään, johon he eivät halua tai voi, esimerkiksi mielenterveyden vuoksi, osallistua. Näissä tulisi muistaa vapaaehtoisuus ja kunnioitus yksilön omaa tahtoa ja mielipidettä kohtaan.

Nykyisin koti- ja perheateriat eivät ole välttämättömiä, sillä niille on vaihtoehtoja. Aterioiden määrä, rytmi ja sisältö sekä syömisen sosiaalinen organisaatio on muuttunut ja tulee muuttumaan. (Mäkelä 2002, 33.)

4.2 Ruokakulttuuri

Ruokakulttuurin muodostumiseen vaikuttavat monet tekijät, jotka ovat sekä yksilöllisiä valintatilanteita, että luonnon, kulttuurin ja yhteiskunnan säätelemiä edellytyksiä. (Mäkelä 1990, 9.) Ruokakulttuuri on sitä ympäröivän kulttuurin tuote. Kulttuurista ja sen muutoksesta ammennetaan ne käsitykset, merkitykset ja uskomukset, jotka jäsentävät toimijoiden suhtautumisen ruokaan. (Mäkelä 1990, 11.) Syöminen on hyvin olennainen osa kulttuuria, kulttuurista riippumatta. Jokaisella maalla on oma leimallinen ruokakulttuurinsa, mutta myös perheiden sisälle syntyy oma kulttuurinsa suhtautua ruokaan ja syömiseen. Lapsena opittuja tapoja on aikuisiällä mahdollista muuttaa, mutta se on haastavaa. Monet syömiseen liittyvät haasteet kumpuavatkin lapsuudesta. Perheiden ruokakulttuureja tutkittaessa on huomattu, yhteisten ruokahetkien positiivisen vaikutuksen yhteys lapsen myöhempään pärjäämiseen elämässä. Yhdessä vietetty ruokahetki on pysähtymishetki koko perheelle. (Heinonen 2018, 19.)

Kulttuuri on ihmiskunnan saavutusten kokonaisuus kaikkine ilmiöineen, myös ateriointineen. Ruuan ei ajatella olevan kulttuuria ja ruokakulttuuri koetaan helposti vain kulinarismiksi ja gastronomiseksi hienoudeksi. Ruuan avulla kuitenkin yhteisö pitää yllä yhteyttä menneisyyteensä ja rakentaa identiteettiään. Ruokakulttuuri ja äidinkieli ovat kansallisen identiteetin kulmakiviä. Oman yhteisön ruokatuntemus ja – osaminen luovat turvallisuutta ja pystyvyyttä. (Rauramo 2013, 14.)

Keskiajalla syöminen ja juominen olivat tärkeässä asemassa sosiaalisessa elämässä. Ruokailuvälineitä käytettiin vähän. Pöytätapojen sivilisaatioprosessi oli nopea, 1700-luvulla Ranskan yläluokka oli omaksunut pöytätavat, joiden keskeiset piirteet ja välineet ovat pysyneet lähes muuttumattomina. Pöytätapojen standardi on pysynyt sa-

mana pari sataa vuotta, mutta monet yksityiskohdat ovat toki kehittyneet. Esimerkiksi ruokailuvälineiden eriytyminen on jatkunut edelleen. (Mäkelä 1990, 38.) Nykyisin veitsen ja haarukan käyttö on jokapäiväinen itsestäänselvyys ja niiden käyttöön liittyviä kieltoja noudatetaan tiedostamattomasti. Näistä esimerkkinä veitsen käyttö, johon kuuluu useampi toimintatapa: Veistä ei saa pistää suuhun, veitsellä ei saa osoittaa toista. Nämä kaikki ovat esimerkkejä veitsen terävyydestä ja sen symbolisesta merkityksestä. Veitsessä on aavistus vaaraa ja miekkaa. Haarukan avulla ihminen estää sormiensa epämiellyttävän likaantumisen. Likaiset kädet herättävät halveksunnan tunteita. (Mäkelä 1990, 39.)

Suomalaiset eivät ole erityisen kuuluisia ruokakulttuuristaan tai hienosta syömisestään, vaikka toki Suomessa on niin kuin muissakin maissa omat herkkunsa ja kansalliset erikoisuutensa. Suomalaisen ruokakulttuurin arkisuutta korostettaessa sitä verrataan usein ranskalaiseen ruokakulttuuriin, joka katsotaan edustavan aivan toisella tavalla rikasta ja monipuolista makujen ja ruokatapojen järjestelmää ja joka tulee mahdolliseksi moni- ja hienosyiset erottelut ja erottautumiset ruuan avulla. (Purhonen 2014, 181.) Myös pajalla ollessaan nuoret erottautuvat ruualla, nuorilla on erilaisia ruokavalioita sianlihattomasta vegaaniin. Näitä pyrimme toteuttamaan jokapäiväisessä toiminnassa jossakin muodossa. Erilaisiin ruokakulttuureihin tutustuminen on tärkeä osa pajantoimintaa ja sillä on suuri merkitys nuorille auttaessa heitä ymmärtämään toisia ja erilaisuutta. Nuoret ovat yleensä hyvin suvaitsevaisia, sillä he ovat kasvaneet jo päiväkodista lähtien monikulttuuriseen ja kirjajaan yhteiskuntaan. Kuitenkin nuorilla, jotka päätyvät pajalle ei välttämättä ole ymmärrystä toisen valintoja kohtaan. Oma tausta voi vaikuttaa siihen, että he erityisesti ruuan suhteen ajattelevat hyvin kapeakatseisesti. Rikkonaisuudesta johtuen he kokevat, että ruoka on ainoa turvallinen asia, johon he voivat vaikuttaa ja joka pysyy muuttumattomana. Tyypillistä tällaista toimintaa on pojilla pitäytyä hyvin energia ja lihapitoisissa ruuissa ja välttää kaikkea muuta ruokaa, joka sisältää esimerkiksi kasviksia, mausteita tai erikoisia raaka-aineita, joita he eivät entuudestaan tunne.

Ruokaa ja sen syömistä arvostaa eri tavalla kun se on itse tehty ja näkee miten paljon toinen on tehnyt saadakseen työn valmiiksi.

Pajalla ruoka on työväline, jonka avulla voidaan vahvistaa nuoren omaa identiteettiä, itsetuntoa ja tukea erilaisissa elämän tilanteissa. Työn tekemisen sivussa on helpompi keskustella erilaisista vaikeistakin aiheista ja etsiä niihin yhdessä ratkaisuja. Usein tällaiset tilanteet ovat nuorelle helpompia puhua kuin varsinainen kahdenkeskinen keskustelu pöydän ääressä. Nuorilla on usein valmiiksi kahdenkeskisistä keskusteluista ikäviä kokemuksia eri työntekijöiden kanssa. Näistä keskusteluista on kuitenkin helpompi jatkaa nuoren kanssa rauhalliseen yhteiseen keskusteluun, jossa voidaan suunnitella nuoren tulevaisuutta ja kirjata niitä ylös nuoren omaan kansioon.

Yhteinen ruokailuhetki on myös tilanne, jossa nuoret näkevät konkreettisesti miksi ja mitä muuta ryhmäläiset ovat tehneet. Tällä tavalla voidaan nostaa esille, miten tärkeä jokaisen työpanos ja rooli ovat ryhmässä. Ilman tiskaria ei ole puhtaita astioita tai ilman kokkia ei saada lämmintä ruokaa.

Nyky-yhteiskunnassa pyritään erilaisilla hankkeilla kuten Vantaan kaupungin yhteinenpöytä- hankkeella poistamaan leipäjonoja. Se onko syynä toive osallisuudesta tai yhteisöllisyydestä, tai köyhien ja apua tarvitsevien piilottaminen näkyviltä, on toinen keskustelun aihe. Yhteinen ruokailu ei ole sama asia kuin leipäjonossa jaettu ruokakassi. Ruokakassista saa ruokaa myös kotiin, jolla pärjää pidemmän aikaa, ruokailussa syödään yksi ruokailu. Jaksako apua tarvitseva tulla joka päivä syömään ruokaa yhteisestä pöydästä? Onko hänellä mahdollisuutta siihen? Otetaanko huomioon mielenterveyden eri sairauksista kärsivät jotka eivät kykene osallistumaan tällaiseen toimintaan? Taustalla oleva ajatus on loistava, mutta tässä ollaan menossa väärään suuntaan. Mielestäni yhteinen ruokailu pitäisi toteuttaa jonojen rinnalla, ei sijasta. Silloin ihmisillä olisi mahdollisuus osallistua ja tuntea osallisuutta toimintaan ilman pakkoa. Osallisuuden ja osallistumisen välillä on eroa. Sisäinen motivaatio on yleisesti aina parempi lähtökohta toiminnan toteuttamiseen kuin ulkoa tuleva pakollinen osallistuminen.

Pajatoiminnassa taas yhteinen ruokailu on toimiva, sillä se kuuluu normaaliin päivärutmiin ja nuoret tulevat joka päivä paikalle.

Ruokailua ei saada toimimaan kuitenkaan vain pelkällä ruuan valmistuksella ja sen tarjoamisella, siihen tarvitaan koko talon ohjaajat ja nuoret yhdessä. Jokainen tulisi huomioida ja ottaa huomioon kun istutaan saman pöydän ääressä. Nuoret eivät välttämättä luontaisesti ala keskustella vieraan ihmisen kanssa ruokapöydässä, tämä on meille suomalaisille muutenkin vierasta. Kuitenkin nuoret kaipaavat yhteisöä ja ryhmää. Meidät on palkattu ohjaamaan ryhmää, tätä ei tulisi unohtaa edes ruokailussa.

4.3 Ruoka rituaalina

Mitä tarkoittaa kun ruoka on rituaali? Se tarkoittaa, että ruoka nousee arjen tankkauksen yläpuolelle. Rituaali erottaa arkisen pyhästä, tavallisen tärkeästä. Onnistunein rituaali on sellainen, jota ei edes tule mieleen kyseenalaistaa. Sen ottaa itsestäänselvyytensä: Näinhän se tehdään totta kai. Jos ei tehtäisi, kaikki menisi pilalle. (Konstig 2016, 307.) Jos kouluissa ei olisi rutiininomaisesti ruokatuntia, joka toistuu päivästä toiseen samanlaisena ja siellä toimitaan aina samalla opitulla tavalla, mikä kaaos syntyisi ilman näitä rutiineita. Söisikö kukaan mitään? Pajan yhteisen ruokailun tarkoituksena on luoda nuorille rutiini, johon he voivat muuten muuttuvan päiväohjelman ja aikataulun keskellä luottaa. Ruoka on oltava valmiina aina samaan aikaan, ja se syödään yhdessä aina ruoan valmistuttua lähes samaan aikaan. Nuorilla ei välttämättä ole kokemusta yhteenkuuluvuudesta tai rituaaleista, siksi on tärkeää, että pajalla voidaan luoda heille näitä ja korostaa yhteisöön kuulumisen hyviä puolia.

Rituaali on keino ylittää yksittäisten ihmisten yksinäisyys ja liittää hänet osaksi suurempaa. Rituaaleja voi myös luoda itsekin, mutta parhaat tulevat perinteenä sukupolvelta toiselle. Tämä jatkuvuus luo perusturvallisuutta: ennen meitä alkanut elämä jatkuu meidän jälkeemmekin. Kaikki ei ole hetken töytäilyä. (Konstig 2016, 308.) Ratkaiseva muutos ravintoympyrässämme ei ole vain se, että ruokaa on tarjolla joka puolella ja tämä ruoka on erilaista, vaan tapamme ajatella ruoasta on muuttunut.

Ihmiset eivät enää syö kolmea ateriaa päivässä ruokapöydän ääressä perheen ja ystävien kesken. Ruoka-aika ei ole enää rituaali. Ruoasta on tullut polttoaine ja välitön palkinto. Kun ihmiset eivät jaksakaan tai ehdi kokoontua ruokapöydän ääreen, he syövät ja juovat välipaloja pitkin päivää ja yksin. Vastaava muutos on erilaiset mukaan otettavat ja seisaaltaan syötävät ruuat, kuten sämpylät ja kahvi, jotka korvaavat oikeita aterioita. Usein tässä vedotaan kiireeseen, mikä on paradoksaalista, koska elintasomme nousu ja keittiöapuvälineiden määrä nykyisissä keittiöissä on merkittävästi vähentänyt aikaa jota ruuanlaitto vaatii (Konstig 2016, 236).

Nuorten kokemus ruuan laitosta on kotitalouden opetuksen perusteiden varassa. Usein juuri näiden nuorten, jotka ovat pajalla, kotona ei ole ollut kiinnostusta, varallisuutta tai osaamista opettaa nuorelle perusteita, joilla pärjätä omassa kodissa. Keittiöpajan aikana nuorella on mahdollisuus oppia paljon asioita, joita hän voi hyödyntää omassa elämässään. Siivoaminen, tiskaaminen, leipominen ja ruuanlaitto ovat taitoja, joita jokainen tarvitsee itsenäisessä elämässä. Vaikka pajalla tehdäänkin usein ruokaa isoissa määrissä, on käytössä tavallisia perusohjeita, joita nuoret voivat käyttää myös omassa kodissaan. Raaka-aineiden valinnalla on suuri merkitys ja suunnittelussa pyritäänkin valitsemaan edullisia, kaupasta saatavia tavallisia aineksia, joita nuorilla olisi mahdollista ostaa itselleen niin halutessaan. Pajan tarkoitus on kuitenkin ohjata nuorta omassa elämässä ja auttaa selvittämään sen hetkisiä solmukohtia.

Pajalla nuoret pääsevät suunnittelemaan ruokalistoja, suunnittelemaan vuoden aikoihin liittyviä teemoja sekä kokeilemaan uusia ohjeita ja makuja. Kuitenkin ateria ei ole koskaan vain ruokalista, ruokalajien järjestystä määrittävä merkkijärjestelmä. Ateriaan liittyy sekä sosiaalista organisoitumista, että rituaaleja, jotka kuvastavat ja uusintavat yhteisön sosiaalisia suhteita. Ruokatavat ovat vuorovaikutusta, joka koodaa ritualisoitunutta käyttäytymisen kokonaisuutta. Aterian rituaali ei ole irrallinen ilmiö, vaan osa ympärillä olevaa yhteiskuntaa. Rituaali on toimintojen ja tapojen järjestäytynyt esitys. Se on kommunikaatio joka antaa tietoa stereotyyppisestä sosiaalisesta tilanteesta (Mäkelä 1990, 45).

Onnistuessaan ruoka on herkullista ja hoitavaa, eikä kenenkään tarvitse tuntea epätoivoa tai häpeää siitä nautinnosta, jonka herkullinen ateria sukulaisten tai ystävien kanssa tarjoaa. (Kristeri 2003, 8.) Koska ruokailu on sosiaalinen tapahtuma se tyydyttää sekä tunnepohjaista, että fyysistä ruokahalua, ja siksi se ravitsee niin fyysisesti kuin psyykkisesti. (LeBillon 2013,125.)

Ruoka ja syöminen ovat lapselle varhaisimpia fyysisten tarpeiden kohteita. Niillä on suuri merkitys lapsen hahmottaessa omaa psykofyysistä olemustaan. Ruokaan ja syömiseen kuuluu konkreettisia fyysisiä psyykkisiä ja aistinvaraisuuteen liittyviä tunteita ja kokemuksia, kuten nälkä, mielihyvä ja läheisyys toisten ihmisten kanssa. Ruoka ja ruokailutilanteet saattavat herättää myös kielteisiä tunteita kuten vastenmielisyyttä. Myös jotkin hajut saattavat tuntua epämiellyttäviltä. (Cantell 2010,84.) Nämä kielteiset tunteetkin on otettava huomioon ja nuorille annetaan mahdollisuus olla mukana ruokailussa ilman suurempia paineita lautasen tyhjäksi syömisestä. Aluksi nuorille, joilla on haasteellista olla osana ryhmää tai syödä ryhmässä, annetaan mahdollisuus tulla pöytään pelkän vesilasin kanssa. Pikku hiljaa aletaan toivoa lautasta ja siihen jotain syötävää. Yleensä nuoret löytävät tarjolla olevista ruoista jotain syötävää. Suurin kynnys heillä on ryhmässä olemisessa, ei niinkään syömisessä. On myös nuoria, joille syöminen on hyvin rajoittunut toiminto. Tällöin pajan tehtävänä on ravistella nuoret makukokemuksia ja tarjota turvallisesti mahdollisuuden kokeilla uusia makuja.

Kaikilla on elämässään jaksoja, joissa syöminen korostuu tavalla, joka kolkuttelee epäterveellisen ruokavalion rajoja. Tämä on yleensä monen tekijän summa eikä siihen ohimenevänä kannata edes kiinnittää huomiota. Jakson pitkittyessä tai elämään selvästi vaikuttaessa asia on toki syytä selvittää ja miettiä ratkaisuja. (Heinonen 2018, 89.)

Kokonaisuus ratkaisee tässä tilanteessa ja on hyvä muistaa, että liiallinen omien tai muiden syömisestä tarkkailu saattaa itsessään aiheuttaa ongelmia. Meillä jokaisella on omat haasteemme ja oleellista on, että kuinka niihin suhtaudumme. Joustavuus ja

rentous ovat avain asemassa ongelmatilanteiden ylittämässä. Kaikki syömiseen liittyvät ääripäät aiheuttavat tavalla tai toisella ongelmia. (Heinonen 2018, 22.)

4.4 Yhteisen ruokailun merkitys

Ruoka on jaettu kokemus. (Konstig 2016, 260.) Perheen ruokailutottumukset ja vanhempien tapa käsitellä tunne-elämän asioita vaikuttavat suhteeseemme ruokaan. (Kristeri 2003, 38-39.) Esimerkiksi Ranskalaisen ruokakulttuurin ytimessä on ajatus, että ruokailu on yhteisöllinen tapahtuma ja ainoa oikea paikka sille on katettu pöytä. Syöminen, myös arkiruokailu on merkkitapaus ja ennen kaikkea se on sosiaalinen tapahtuma. (Le Billon 2013, 44-45). Sosiaalisten suhteiden ylläpitäminen ja hyväksynnän saaminen kuuluvat ihmisen perustarpeisiin. (Heinonen 2018, 18.) Ruokapöytä kulttuuri on siirtynyt tapoineen hallitsijoiden hoveista ylemmille yhteiskuntaluokille ja edelleen alemmille samalla yksinkertaistuen. (Rauramo 2013, 96.)

Siksi mielestäni on tärkeää tarjota nuorille mahdollisuus saada tätä hyväksyntää ja sosiaalisia suhteita. Ruokakasvatuksen vankka pohja tulee siitä, että ruoka syödään kiireettömästi ja yhdessä. (Heinonen 2018, 20.) Jokaisella on omat ruokaan liittyvät motiivinsa joita tulee kunnioittaa. (Heinonen 2018, 19.)

Terveyttä edistävien ruokailutottumusten perustana on kyse loppujen lopuksi siitä miten syödään. Hyvin usein syömistapahtumaan liittyy tunteita, jotka määrittelevät helposti, pidämmekö itse ruuasta vai emme. (Heinonen 2018, 37.) Peruskoulussa ryhmällä ja sen luomilla ilmiöillä on suuri merkitys, raaimmassa tapauksessa kaverit saattavat määritellä pidetäänkö ruuasta vai ei. Ryhmässä on voimaa, myös huonoa sellaista. Kuinka moni muistaa omasta kouluajastaan jättäneensä syömättä ruokia, joita kaverit ovat sanoneet olevan kamalia, vaikka itse niistä olisi ehkä pitänyt. Vaatii todella paljon itseluottamusta ja varmuutta olla eri mieltä kavereiden kanssa.

Terveellistä syömistä pidetään länsimaissa tavoiteltavana arvona ja oman syömisen kontrollointia tavoiteltavana asiana. (Heinonen 2018, 83.)

Pajan toiminnassa tärkeimpiä kohtia päivässä on yhteinen ruokailuhetki. Päivän ohjelma on kiireinen, hajanainen ja sisältää yleensä monta muuttujaa. Siksi keskellä päivää oleva yhteinen kokoontuminen ja sen kunnioittaminen, että jokainen on antanut oman panoksensa yhteiseen ateriaan, on tärkeää. Tällä korostetaan sitä, että jokaisen tekemisellä on merkitystä. Palautteen saaminen ja antaminen on myös opeteltava taito, jota voidaan harjoitella tällaisessa tilanteessa. Aina kaikki ruuat eivät onnistu, mutta näissä tilanteissa voidaan yhdessä pohtia mitä olisi voinut tehdä toisin ja miksi näin kävi. Tämä on myös kasvatuksellisesti tärkeä seikka, sillä ilman kannustusta tai palautetta ei voi kehittyä ja päästä eteenpäin.

Syömistottumukset ja – tavat syntyvät samalla tavalla kuin mitkä tahansa arjen tavat ja rutiinit. Se mistä tavat tulevat riippuvat siitä minkälaisessa tapaympäristössä kasvaa. Ennen puhuttiin tapakoulutuksesta, jolla viitattiin kohteliaaseen käyttäytymiseen ja esimerkiksi siihen, kuinka ruokapöydässä tulee käyttäytyä. Vaikka termi tapakoulutus koetaan vanhaksi, se ei ole käytännössä poistunut mihinkään, jokainen vanhempi antaa sitä lapsilleen. Tapojen omaksumisessa pääroolia näyttelee oppiminen. Tavat siis opitaan ja omaksutaan, minkä jälkeen ne asettuvat jokapäiväiseksi toiminnoiksi eli rutiineiksi. (Heinonen 2018, 193.) Rutiinit myös luovat turvaa ja enustettavuutta muuten epävakaa ja muuttuvassa ympäristössä.

Nuoret kommentit yhteisistä ruokailuista jakoivat mielipiteitä, mutta kuitenkin sieltä kuultaa läpi sama toive, syödään yhdessä.

Kaikki tykkäsivät ruuasta

Kaikki olivat yhdessä

Paransi ryhmähenkeä syömällä yhdessä

Keskustelua riiti aiheista mistä kaikki pitivät

Hyviä

Jokainen söi milloin halusi, joten yhteinen ruokahetki olisi ollut mukava

Ranskalaisissa kouluissa lounasajalla on oppilaille myös tärkeä kasvatuksellinen merkitys, he saavat nauttia uusista heille aiemmin tuntemattomista ruoka-aineista ja tutustua niihin rauhallisessa ympäristössä. Kun vaihtoehtoja ei ole ja kaikki syövät samaa ruokaa, lasten ruokavalio monipuolistuu väkisinkin. (Le Billon 2013,65.) Yhteisöllisyyden näkökulmaan liittyy myös se, että ihmiset eivät pelkästään syö yhdessä vaan he syövät yhdessä samaa ruokaa. (Le Billon 2013,113.)

Yhteinen ateria on yksi merkittävimmistä terveysteoista, joita vanhempi voi lastensa hyväksi tehdä. Yhteisen hetken voi löytää vaikka olisi kiireistä. Ei ole yhtä oikeaa tapaa syödä hyvin ja terveellisesti. Avain terveellisyteen on kohtuullisuus ja mielen malttamisen opettelu.(Erkkola 2018)

Nuoret pystyvät myös ajattelemaan kriittisesti yhteistä ruokailua ja toimintaa. Palautteista saa selkeästi toiveita siihen, mitä voisimme vielä tehdä toisin. Nuoret toivoivat, että kaikki söisivät yhdessä ja enemmän tekemistä. Tekemisen puute on myös nuorten kohdalla henkilökohtaista, heillä saattaa olla työ mutta se ei ole heidän mieleisensä työ, jolloin he eivät sitä tee ja heillä on tekemisen puute. Alla muutamia lainauksia nuorten vastauksista:

Tekimisen puute vähän

kaikki syä sama aika

Alussa vähän vierasta uusien ihmisten takia, mutta siihen tottui. En keksi parannettavaa.

Vihaan muutenkin kun pakotetaan samaan tilaan muiden kanssa.

Seuraava kaavio näyttää miten nuoret ovat kokeneet yhteiset ruokailuhetket:

Kuitenkin nuoret kokevat yhteiset ruokailut hyvänä ideana ja mukaviksi tilanteiksi. Kriitikki johtuu ehkä oudosta tavasta, johon ei ole totuttu, mikäli nuoren kotona ei ole ollut yhteisiä ruokailuja perheen kesken. Voi myös olla, että nuori ei viihdy ryhmätilanteessa, jossa tarvitsisi toimia sosiaalisesti ja syödä samaan aikaan.

Ruokavalion laajentaminen vaatii aikaa. Mikäli yrittää tehdä liikaa muutoksia kerralla, voi yritys kaatua omaan mahdottomuuteensa. Jos makumaailma on hyvin suppea, voi uusien makujen maistaminen tuntua jopa pelottavalta. (Heinonen 2018, 174.) Uusien ruokailutottumusten oppimisessa on kyse oppimisesta samalla tavalla kuin missä tahansa muussa asiassa. (Heinonen 2018, 194.)

Vaikka harvoin tulee ajatelleeksi myös uskonnot vaalivat omia ruokakulttuureitaan ja oppivat toisiltaan. Yhdessä syöminen saattoi menneisyydessä olla uskontokunnittain rajoitettua. Nykyään muiden kulttuurien antimiin tutustuminen on arkea myös Suomessa (Rauramo 2013, 88).

Kun ihmisiä pyydetään kertomaan merkittävimmät ruokamuistonsa, lähes poikkeuksetta muistoista nousee perheen tai suvun yhteinen ruokahetki, jolloin aikuisilla oli aikaa, tunnelma oli rento ja kaikki istuivat samassa pöydässä. Sivuseikka on se mitä syötiin. Aterian sisällöllä on merkitystä. Etenkin kun tavoitellaan tervettä elämää.(Erkkola 2018) Kohtaaminen ruokapöydässä on tutkitusti myös yhteydessä nuorten vähäisempään päihteiden käyttöön. (Erkkola 2018)

Koska ruualla ja syömisellä on moniulotteinen merkitys jokaisen elämässä, tuo se auttamatta myös ongelmia. Syömisen ongelmat heijastuvat usein myös muuhun elämään, tällöin yhden ongelman ratkominen saattaa aiheuttaa lumipalloefektin, jolloin muitakin ongelmia saattaa ratketa. (Heinonen 2018, 75.)

On tunnettua, että terveyttä haittaavien elintapojen on tiedetty kasaantuvan perheille, joilla on niukat tulot ja vähäinen koulutus. Nämä ryhmät eivät huutele mediassa koulu-ruuan huonosta laadusta. Joukkoruokailu tasoittaa lasten taustoista johtuvia epäsuhtia ja mahdollistaa tasa-arvoisemmat eväät terveeseen elämään.(Erkkola 2018)

Me ihmiset olemme kaikkiruokaisia. Meidän on syötävä monipuolisesti, jotta saamme kaikkia tarvitsemiamme ravintoaineita. Se tarkoittaa, että voimme sopeuttaa toimintaamme huomattavasti erilaisten edellytysten mukaan riippuen siitä, mitä ruokalistallamme on ja mistä pidämme. Se on myös johtanut kaikkiruokaisen paradoksiin – uteliaisuuteen, joka saa meidät maistamaan kaikkea uutta, ja turvallisuuden haluisuuteen, joka saa meidät pitäytymään tutussa ja turvallisessa. Se, kumpi pyrkimyksistä on vallitseva, vaihtelee ihmisestä toiseen.(Pilttipiiri 2018.)

Kyselyssä myös kysyttiin ovatko nuoret aikaisemmin syöneet yhteisruokailutilanteissa ja kokivatko he oppineensa jotain uutta näistä pajalla vietetyistä tilanteista:

Nuoret ovat tässä kysymyksessä vastanneet, että ovat syöneet aikaisemminkin yhteisessä ruokailutilanteessa. He kokevat etteivät olleet oppineet yhteisissä ruokailuissa mitään, mutta toisaalta alla olevan kaavion mukaan ryhmällä on silti merkitystä, sekä ruuan valmistamisessa, että syömisessä. Uudet opitut asiatkaan eivät välttämättä tunnu opituilta asioilta koska, ne ovat kuuluneet pajalla normaaliin arkeen. Nuoret eivät välttämättä miellä oppineensa syömään terveellisemmin tai maistamaan uusia ruokia.

Avoimissa vastauksissa nuoret kertoivat syöneensä aikaisemmin ennen pajaa ryhmämuotoisissa tilanteissa koulussa, kotona ja sukulaisten luona. Laumaeläimenä ihminen siis silti kaipaa ympärilleen tuttua ja turvallista ryhmää.

Nuorten vastauksista voi päätellä, että yli puolelle nuorista, sillä ketä ympärillä on syömässä ja tekemässä töitä, on väliä. Myös turvallisella ryhmällä, tai nuorten kokemuksella turvallisesta ryhmästä on merkitystä. Vieraassa ryhmässä pajalle tulleet nuoret herkästi jättäytyvät taka-alalle tai ryhtyvät esittämään heidän aikaisemmin oppimaansa tai heille annettua ryhmäroolia.

Siksi olisikin erittäin tärkeää, että ohjaajat saavat ryhmästä turvallisen ja nuorille miellyttävän. Kokemukseni mukaan nuoret sopeutuvat ryhmään nopeastikin, kunhan he tuntevat olonsa turvalliseksi. Useilla pajalle tulevilla nuorilla, on taustallaan huonoja kokemuksia vastaavan tyyppisistä ryhmätilanteista. Meillä aikuisilla on siis tärkeä rooli saada nuoret luottamaan meihin ja muuhun ryhmään.

Aina prosessi ei toki onnistu, siihen tarvitaan myös nuoren halua kuulua ryhmään. Jokaiselle on annettava myös toki olla ottamatta aktiivista roolia ryhmässä, mutta tuntea silti kuuluvansa joukkoon. Tämä on osallisuuden yksi haasteista, johon työpaikalla törmää.

Osallisuus luo parhaimmillaan yhteisöllisyyttä. Gruborovicsin tutkielmassa symbolisella yhteisyydellä yhteisöllisyyden viitataan joko tavoitteena tai ideana. Sen sisältönä voi olla maailmankatsomus, uskonnollinen näkemys, poliittiset arvot tai uskomukset ja niin edelleen. Yhteisöllisyyttä luo hänen mukaansa siis jonkinlainen aate.

Symbolinen yhteisyys ei noudata toiminnallisten yhteisöjen rajoja, vaan yhdistää epämääräisempiä ihmisryhmittymiä. Se on normatiivista siinä mielessä, että se määrää suhtautumisen tiettyihin asiantiloihin ja vaikuttaa tämän kautta myös ihmisten käyttäytymiseen, ajankäyttöön ja vuorovaikutustapoihin. Symbolinen yhteisyys voi olla alkuperältään kulttuurista, jolloin se on syntynyt ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja toiminnassa. Jos yhteisyyden juuret ovat ideologiassa, sen uusintamisesta pitävät huolen ideologiset koneistot (Gruborovics 2013,10).

Gruborovics mainitsee tutkielmassaan siitä kuinka yhteisöt ovat koko ihmiskunnan historian ajan olleet yhteiskuntien perusyksikköjä – oli kyse sitten suku-, kylä- tai heimoyhteisöistä. Kylä- ja heimoyhteisöt kuuluvat modernissa maailmassa pääosin menneisyyteen, mutta kaipuu yhteisöön on säilynyt. Hän viittaa erityisesti Hobsbawnin näkemykseen siitä, että maailmassa mikään ei ole varmaa eikä kestäväää ja kaikki on ikuisesti muutoksessa. Hobsbawanin johon Gruborovics viittaa, mukaan ihmiset etsivät paikkaa, johon voisivat tuntea kuuluvansa. Modernisaation tuomat muutokset, vaikuttivat kuitenkin perustavanlaatuisella tavalla yhteisöllisyyteen. Suomessa perinteisten kyläyhteisöjen elinmahdollisuudet ovat huomattavasti kaventuneet ja perheiden merkitys yksilöä suojaavana yhteisönä vähentynyt (Gruborovics 2013, 11).

5. NUORTEN SYRJÄYTYMINEN

Nuorten syrjäytyminen sanana ja mielikuvana, omaa itsessään hyvin negatiivisen leiman. Miksi siis puhua syrjäytymisestä pajatoiminnan yhteydessä? Edelleen hyvin tyypillinen käsitys pajalle tulevasta nuoresta on koulun keskeyttänyt, rikollistaustan ja asunto-ongelmia omaava nuori. Todellisuus on aivan toinen, pajalle tulevat nuoret ovat hyvin kirjava joukko eri-ikäisiä, kulttuurisia jne. nuoria joilla on tullut tarve hetkelliselle tuelle. Joukossa on ylioppilaaksi itsensä lukeneita jotka valmistautuvat yliopiston pääsykokeisiin ja pitävät välivuotta. Joukossa on ammattikoulun suorittaneita nuoria, jotka ovat olleet työelämässä pitkäänkin, mutta työsopimus on juuri sillä hetkellä tauolla. Joukkoon mahtuu myös maahanmuuttajataustaisia nuoria, jotka tulevat pajalle oppimaan kieltä ja sopeutumaan omanikäistensä nuorten joukkoon. Toki joukossa on myös pitkään kotona olleita koulunsa keskeyttäneitä nuoria, joilla on todella paljon ongelmia.

Joukko on siis kirjava, eikä heitä voida leimata yhteen tiettyyn laatikkoon.

Eräs pajalla ollut nuori sanoi kerran: ”Pajalla nuori saa syrjäytyä rauhassa.” Hän tarkoitti tällä, että hyvin herkästi leimataan syrjäytyneeksi, jos osallistuu pajan kaltaiseen toimintaan. Paja on enemmänkin ponnahduslauta eteenpäin kohti seuraavaa etappia. Nuoren ajatus lauseen taustalla oli yhteenkuuluvuuden tunne, paja on yleensä ensimmäinen paikka peruskoulun päättymisen jälkeen, jossa nuoret ovat oman ikäistensä kanssa ryhmänä samassa paikassa. Nykyinen koulutusmaailmakin on hyvin pitkälle itsenäistä opiskelua ja vaihtuvaa ryhmää.

Syrjäytymisen käsite on omaksuttu meille suomalaisen sosiaalipoliittiseen keskusteluun 1970- ja 1980- luvuilla lähinnä Ruotsissa tehdystä työmarkkinatutkimuksesta. Syrjäytyminen liitettiin lähinnä teollisen yhteiskunnan rakenneongelmiin ja niiden aiheuttamiin taloudellisen kasvun hidastumiseen. (Ek ym. 2004, 16.) Syrjäytyminen, osallistuminen tai osallistumattomuus sekä elämänhallinta ovat moniulotteisia käsitteitä. Näyttää siltä, että niihin sisältyy myös vahva arvolataus siitä, millaista osallistumisen, elämänhallinnan tai yhteiskuntaan osallistumisen tulisi olla.(Tuhkunen &

Rannisto toim. 2013,7.) Syrjäytymistä on pidetty vaikeana käsitteenä myös siksi, että sillä on selkeästi leimaava luonne. (Linnakannas & Suikkanen 2004, 28.)

Syrjäytyminen liitetään nuoren kohdalla nuoren elämänsäntun prosesseihin sekä elin- ja perheoloihin, toisaalta myös erilaisiin integroitumisongelmiin kuten koulu tai työpaikka. (Linnakannas & Suikkanen 2004, 47.) Nuoren paikka aktiivisena osallistujana tai vaihtoehtoisesti syrjäytyneenä ei ole vakiintunut. Nuoret liikkuvat yhteiskunnallisen jäsenyyden keskiössä ja laitamalla. (Hoikkala, Sell toim. 2014, 217.) Pajalla nuoren tukeminen on muutakin kuin yhteiskunnan instituutioihin kiinnittämistä. Kasvamaan saattamisessa on kyse mitä suurimmassa määrin ajan, tilan ja tuen antamisesta nuoren kasvulle tasapainoiseksi, itseään ja muita arvostavaksi, omasta elämästään vastuun ottavaksi ja onnelliseksi aikuiseksi. (Hoikkala, Sell toim. 2014, 442.)

Tahattomasti syrjäytymisen ehkäisemiseen osallistavat toimenpiteet voivat päätyä vahvistamaan kielteistä minä kuvaa, joka on merkittävä syrjäytymistä edistävä tekijä. (Reivinen & Vähäkylä toim. 2013, 76.)

Pajalla olevat nuoret mielletään herkästi yhdeksi yhtenäiseksi syrjäytyneiden joukoksi, jolla on kaikilla samat ongelmat. Näin ei kuitenkaan ole, olen nähnyt vuosien aikana monia nuoria jotka eivät täytä tätä syrjäytyneen määritelmää. He ovat päätyneet pajalle sattuman kautta ja odottavat vain pääsyä seuraavaan pisteeseen. Osa heistä pitävät pajalla pientä hengähdystaukoa ja jatkavat jakson jälkeen taas seuraavaan paikkaan, joka tyypillisesti on työ- tai koulupaikka.

Kyselyn avoimessa vastauksessa eräs nuori oli kuvaillut työpajan merkitystä itselle ja muille nuorille:

Se pitää elämän käynnissä, antaen opastusta, ettei nuori jää paikoilleen ja syrjäydy

Syrjäytyminen tai syrjäytymisen uhka on yleinen käsite, jonka avulla nuorten sosiaalisia ongelmia on hahmoteltu. Syrjäytyminen määritellään usein ulkoapäin, jolloin jokin instituutio tai toimija määrittelee tietyn ihmisryhmän syrjäytyneeksi tai riski-

ryhmäksi. Tällöin syrjäytymisen ulottuvuuksina pidetään usein taloudellista syrjäytymistä, syrjäytymistä työmarkkinoilta ja sosiaalista syrjäytymistä. Yleensä kyseessä on ongelmaryhmien määrittely mahdollisia korjaavia toimenpiteitä varten. Nuoria koskevia uhkakuvia ovat ongelmat koulussa, putoaminen peruskoulusta, peruskoulun jälkeisen koulutuksen puuttuminen ja syrjäytyminen työmarkkinoilta, ennen kuin nuori on sinne päässytkään. Poikien kohdalla erityisesti uhkatekijänä ovat rikollisuus, tytöillä seksuaaliteettiin liittyvät riskit ja molempien kohdalla huumeet ja jengiytyminen. Nuorten rikollisuuden taustalla on nähty sosiaalisia ongelmia, joiden seurauksena rikollisuus on. Kysymyksessä on tavanomaisten työmarkkinoiden ulkopuolella olevat kansalaiset. (Kuure toim. 2001, 39.) Häkli mielestäni tiivistää yhteen lauseeseen pajatyönydintä: Jokainen nuori tarvitsee kokemuksen siitä, että on hyvä ja pärjää. (Häkli ym. 2016,131.)

Alla olevassa kaaviossa näkyy nuorten arvioita ohjaajilta saadusta palautteesta. He kokevat saaneensa palautetta ohjaajilta, mutta koskaan ei kuitenkaan voi tuudittua täydellisyys tunteeseen.

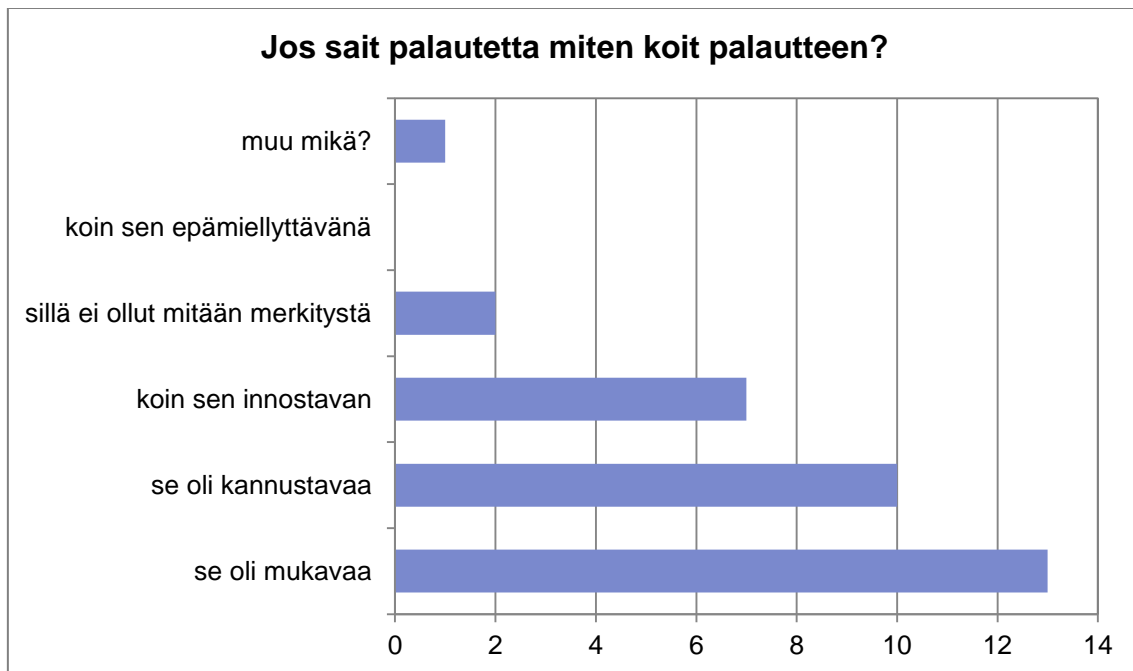

Tulisiko meidän muistaa antaa enemmän palautetta nuorille? Suomalaiseen kulttuuriin ei tyypillisesti kuulu kehujen antaminen, tämäkin on opeteltava tapa. Palautteen

tulee kuitenkin olla aitoa, nuoret vaistoavat mikäli ohjaajan palaute ei ole aitoa, vaan se on väkinäistä tai tulee ”työnpuolesta”.

Ohjaajien tulisikin muistaa antaa palautetta nuorille tehdyistä töistä pitkin pajajaksoa ja normaalia päivän toimintaa.

Seuraavassa kaaviossa nuoret ovat arvioineet, miltä pajalla saatu palaute, on heistä tuntunut:

Kyselyn tuloksista voi päätellä, että nuoret ovat saaneet palautetta ohjaajilta ja se on koettu tärkeäksi ja mielekkääksi. Palautteella on aina positiivinen merkitys. Jokainen meistä muistaa varmasti tilanteita, joissa kehu omasta hyvin tehdystä työstä ovat auttaneet jaksamaan ja kannustanut eteenpäin.

Tehokkainta olisi keskittyä alisuoriutumisen katkaisemiseen vahvistamalla nuoren minäkäsitystä ja itsetuntoa. Itsetunnon vahvistamisessa oleellista on luottamuksen rakentaminen nuoren lähisuhteisiin eli vanhempiin, sukulaisiin ja vertaisryhmiin. (Kuure ym. 2015,14.)

Alisuoriutuminen on yksi lähtökohta syrjäytymiselle. Alisuoriutuminen lisää nuoren kokemaa yksinäisyyttä, ja vaikka yhdistyykin voimakkaammin yksinäisyyteen, vähentää myös hänen tyytyväisyyttään elintasoonsa. Alisuoriutuminen on kuitenkin kohtalokkaampaa liittyessään nuoren sosiaalisiin suhteiden kuin koettuun elintason. Tutkijoiden mukaan yksinäisyyden kautta alisuoriutuminen lisää miltei kymmenkertaisesti syrjäytymisriskiä verrattuna matalan elintason kautta tapahtuvaan syrjäytymiseen. Elintason yhteys syrjäytymiseen on epäsuora. Nuorten syrjäytyminen liittyy tästä näkökulmasta erityisesti sosiaalisiin suhteisiin, mikä vastaa nuorten omia käsityksiä syrjäytymisen syistä. (Kuure ym. 2015,13.)

Kyselyssä nuorilta kysyttiin, miten he ajattelevat pajatoiminnan vaikuttavan heidän omaan elämäänsä. He kokivat, että eniten se vaikuttaa päivärytmiin, asunto-asioihin, raha-asioihin ja mielialaan. Koska nuorten rahatilanne on usein heikko, heidän pajalta saamansa päiväraha on hyvin tärkeä. Se vaikuttaa kaikkeen nuorten elämään. Jokainen meistä tietää, mikäli joutuu stressaamaan raha-asioita, muukin elämä muuttuu haasteelliseksi. On vaikea keskittyä muuhun elämään, kun joutuu miettimään mistä saisi rahaa seuraavaan laskuun.

5.1 Opintojen keskeyttämisen merkitys syrjäytymisessä

Opintonsa keskeyttäneiden nuorten koulutuspolut sopivat varsin huonosti koulutusyhteiskunnan luomaan, vanhempien ja opettajien ylläpitämään, sekä yhteiskunnallisesti säädeltyyn ideaalimaailmaan, jossa peruskoulusta pitäisi kiittää katkeamatonta putkea pitkin suoraan tutkintoon. (Kuure toim. 2001, 75.)

Keskeyttäjän kannalta syrjäytyminen ei sysää ainoastaan koulutuksen ja mahdollisesti työn ulkopuolelle, vaan keskeyttäjä syrjäytyy myös kansalaisuudesta ja rajautuu osaksi koulutuksellista alaluokkaa. (Kuure toim. 2001, 76.)

Nuoret, joiden elämänkulku poikkeaa normaalista käsityksestä, joko olosuhteiden pakosta tai ominen valintojen vuoksi, ovat seurannan kohteena. (Kuure toim. 2001, 77.)

Vaikka nuori ajautuisikin keskeytymisen jälkeen koulutuksen ulkopuolelle, suoraa yhteiskunnasta syrjäytymistä ja sen leimaamista tulee välttää. Koulutuksen ulkopuolelle jääminen ei välttämättä merkitse, että nuori jäisi muiden yhteiskunnallisten toimintojen ulkopuolelle. Irtautuminen voi merkitä pikemminkin irtautumista kouluinstituutiosta ja kiinnittymistä vaihtoehtoisiin aikuistumispyrkimyksiin. Kaikenlainen syrjäytyminen ei välttämättä kasaudu, vaan syrjäytyminen joltain yhteiskunnalliselta areenalta, kuten koulutuksesta, voi merkitä kiinnittymistä toiselle areenalle kuten työhön. (Kuure toim. 2001, 79.)

Pajalle tulevista nuorista osa haluaakin perinteisen koulun sijasta opiskella ammatin oppisopimuksella tai monimuotokoulutuksena. He ovat kokeneet koulun haasteellisena ja oppivat mieluummin tekemällä. Osalla nuorista on myös erilaisia oppimisvaikeuksia kuten lukihäiriö tai AD/HD. Nykyinen ammatillinen koulutusmuutos tukee tekemällä oppimista ja kannustaa nuoria hankkimaan itselleen ammatin. Pajan syvimpiä ajatuksia on kuitenkin nuorten sosiaalinen vahvistaminen ja koulutukseen ohjaaminen sen avulla.

Nuoret ovat saattaneet olla kauankin ilman koulu- tai työpaikkaa tullessaan pajalle. He saattavat vastustaa muutosta ja heille tarjottuja mahdollisuuksia radikaaleillakin keinoilla. Muutos on aina kuitenkin asia, jonka tiimoilta löytyy aina uusia haasteita. Nämä haasteet tulee ennakoida ja huomioida nuoren kanssa työskennellessä. Vastarinta muutosta kohtaan ponnahtaa esiin tasaisin väliajoin yllättävissäkin tilanteissa. Esiin voi ponnahtaa vaikka erilaisia taustavaikuttajia, jotka sotkevat nuoren suunnitelmat. (Hassinen toim. 2005, 81.)

5.2 Syrjäytyminen työmarkkinoilta

Syrjäytyminen työmarkkinoilta on palkkatyötä korostavissa yhteiskunnissa suurimpia syitä yksilön laajemmalle syrjäytymisprosessille. Se on seurausta useiden tekijöiden yhteisvaikutuksesta eikä ole selitettävissä vain yhdestä tai muutamasta tekijästä johtuvaksi elämäntilanteeksi. (Ek ym. 2004, 18.)

Nuoren aikuisen siirtyminen työelämään ja aseman vakiinnuttaminen työmarkkinoilla ovat vaativia tehtäviä, joissa epäonnistuminen johtaa pahimmillaan hänen syrjäytymiseensä työelämästä. (Ek, Saari, Viinamäki, Sovio, Järvelin 2004, 11.)

Koulutuksen hankkiminen parantaa kyllä yleensä yksilön työllistymisedellytyksiä, mutta se ei poista hänen työllistymisensä rakenteellisia esteitä. Se ei poista esimerkiksi työpaikkojen puutetta ja siitä aiheutuvaa työnhakijoiden ylitarjontaa työpaikkoihin nähden. (Ek ym. 2004, 74.) Se ei poista myöskään nuoren kokemattomuutta ja siitä koituvaa haastetta saada ensimmäinen työpaikka. Toisaalta se ei poista nuoren taustasta johtuvia haasteita kuten maahanmuuttajilla tai romaneilla, joita edelleen syrjitään työelämässä tai heidän oma kulttuurinsa asettaa haasteita työllistymiselle.

Peruskoulun jälkeinen nivelvaihe voidaan hahmottaa osana aikuisuuteen siirtymistä sekä koulutuspolkua, jossa sen rikkonaisuus ei ole este eheälle elämänkululle. Toisin sanoen, jos nuori ei heti peruskoulun jälkeen siirry opintoihin tai työelämään, se ei merkitse sitä, että hän ei voisi edetä omassa elämässään itselleen sopivaan suuntaan. Nuorta tuetaan hänen kasvussaan yhteisön ja yhteiskunnan jäsenenä ja jäseneksi. Nuorisokasvatus on siis nuoren rinnalla kulkemista siinä prosessissa, jossa hän jäsentää maailmaa ja muodostaa käsitystään elämästä, ihmisestä, yhteiskunnasta, uskonnosta, moraalista, sukupuolisuudesta, yhteiskunnassa vallitsevista arvoista ja tavoista sekä erilaisista kulttuurimuodosteista. (Vilmilä 2016, 13.)

Nuorten aikuisten syrjäytyminen on ongelmallista paitsi heidän omalle ura- ja yksilökehitykselleen myös yhteiskunnallisesti. Syrjäytymisen prosessi voi alkaa jo yksilön lapsena kotona, koulussa ja muussa sosiaalisessa kanssakäymisessä kokemista vaikeuksista. Nuoren aikuisen työelämästä syrjäytymisen ymmärtäminen vaatii sen hetki-

seen elämäntilanteeseen kuuluvien, syrjäytymisen lisäävien tekijöiden ja tapahtumien lisäksi aiemman elämän tarkastelua. (Ek ym. 2004, 11.) Yksilön syrjäytyminen on siis laajasti ymmärrettynä seurausta hänelle kasautuvista erityyppisistä hyvinvointipuutteista. Yksilön syrjäytymiseen kuuluu usein sosiaalisten verkostojen ulkopuolelle jääminen, sekä tunne voimattomuudesta ja turvattomuudesta, mikä käytännössä estää häntä etsimästä ja saamasta tukea ympäröivästä yhteisöstä. (Ek ym. 2004, 17.)

Työttömyys on usein stressitilanne, koska se rajoittaa useimmille ihmisille luonteenomaista halua valita tekemisensä. Lisäksi työttömyys rajoittaa aineellisia ja sosiaalisia voimavaroja sekä työn kautta tulevaa arvostusta.(Hassinen toim. 2005, 21.) Syrjäytyminen työelämästä voi ilmetä monenlaisina aineellisina, henkisinä ja toiminnallisina vaikeuksina elämässä. Syrjäytymisen kehästä ulospääsy ei yleensä onnistu ilman erityistä tukea, eivätkä ongelmat kasaantuessa, ole ratkaistavissa enää yksittäisen tekijän avulla.(Hassinen toim. 2005, 21.)

Nuoren tullessa pajalle, heillä saattaa olla useita erilaisia ongelmia, joiden purkamiseen tarvitaan paljon aikaa ja työtä. Usein ongelmat ilmenevät vasta hetken päästä, koska nuori ei halua myöntää tai ole tietoinen ongelmien laajuudesta.

Kun nuorten sosiaalista toimintakykyä lähdetään parantamaan tai suuntaamaan uudelleen, on hyvä lähteä liikkeelle vuorovaikutuksesta, toiminnasta ja uuden toimintaympäristön mahdollisuudesta muutokseen.(Hassinen toim. 2005, 22.) Tuloksena voi olla, että ihminen kokee tilanteen johtuvan omasta avuttomuudesta, kyvyttömyydestä tai voimattomuudesta. Ihmiseltä tai ihmisryhmältä katoaa usko omaan taitoon, tahtoon ja mahdollisuuksiin ja oikeuksiin. Elämäntilanteesta tulee osa identiteetin määrittymistä. Sosiaalinen asema on yksi tekijä, jonka kautta ympäristö määrittää ihmistä tai ryhmää ja myös ihminen tai ryhmä itsensä. Ihmiseen rakentunut ympäristö, yhteiskunta ihmisessä, liittyy ajatukseen siitä tietoisuuden ohjautumisesta, että se toistaa ja ylläpitää tilannetta, josta pyritään pois. (Hokkanen 2014, 45.)

Ongelmat johtuvat usein niin nuoresta kuin hänen elinympäristöstään, joihin pajalla on rajallisesti resursseja vaikuttaa. Pelkkä asuinalue voi olla osa syynä nuoren syrjäytymiselle. Kaveripiirillä on valtava merkitys, sillä ihmisellä on tarve kuulua johonkin ryhmään ja nuoren on vaikea irrottautua vaikka haluaisi, pois haasteellisesta tai jopa vaarallisesta kaveripiiristä.

5.3 Elämänhallinta

Elämänhallinta tarkoittaa, että ihminen pystyy toteuttamaan itselleen asettamansa tavoitteet jokseenkin ilman katkoksia. (Mäkiranta 2008, 7.) Parhaimmassa muodossaan rakastavat suhteet ovat symmetrisiä, jolloin ihminen sekä on itse pidetty ja huolenpidon kohteena, että saa itse vastavuoroisesti osoittaa muita kohtaan välittämistä ja huolenpitoa (Mäkiranta 2008, 15). Ihminen ei voi täysin vaikuttaa siihen mistä hänen elämänsä koostuu, osa koostuu kohtalomaisesti. Ihminen ei esimerkiksi voi vaikuttaa vanhempiinsa, geeneihinsä, rotuunsa tai ihonväriinsä. Ihminen kohtaa myös katastrofeja ja onnettomuuksia joista ihminen ei ole läheskään aina vastuussa. Toisaalta ihminen voi muunnella monia asioita elämässään. Näitä ovat ystävät, ammatti, työ, asunto ja ravinto (Mäkiranta 2008, 16).

Elämänhallinnan edistämisessä voi olla kyse hyvinkin arkisten, jokapäiväisten taitojen tukemisesta. Usein nämä taidot kehittyvät lapselle perheessä kasvamisen myötä. Herääminen ajoissa kouluun, ravitsevan ruuan valitseminen tai pettymyksistä selviytyminen opitaan useimmiten kotoa. Joskus kuitenkin nämä arkisen elämän taidot saattavat heikentyä, tai niitä ei välttämättä ole kotoa saatu tai omaksuttu. Kuitenkin elämänhallinnan taidot ovat tarpeellisia esimerkiksi työelämässä toimimiseksi. Jotta nuoren elämänhallinnan tukeminen mahdollistuu, on löydettävä hänen elämänsä haastekohdat, joita voidaan alkaa yhdessä työstää. Tämä vaatii asiakasrajapinnassa olevilta ammattilaisilta kykyä kuulla ja nähdä nuoren tilanne.

Toisaalta se myös vaatii sitä, että ammattilaisilla on oltava aikaa nuorelle, jotta he todella voivat perehtyä yksilöllisesti nuoren tilanteeseen. Kun puhutaan elämänhal-

linnasta, liittyy siihen oleellisesti myös terveys. Eri ihmisillä on erilaisia käsityksiä elämönhallinnasta, mutta myös terveydestä. Se mitä terveys kullekin merkitsee ja millainen voimavara terveys heidän elämässään on, vaihtelee yksilöittäin. Jokainen ihminen ensisijaisesti itse hoitaa itseään. Käsitykset johtavat erilaiseen toimintaan mm. ravitsemuksen, levon ja liikunnan säätelyssä. Elämönhallintaan liittyy myös sisäinen, psyykinen ulottuvuus, eli erilaiset ajattelumallit. Ajattelutapoja on mahdollista muuttaa henkisen kasvun tai terapian kautta, mikä on hyvin rankkaa ja henkisesti haastavaa työtä. Yksilön on myös koettava halua muuttaa toimintaansa tai ajattelutapojaan. Pohdittaessa elämönhallintaa on hyvä muistaa sen normatiivinen luonne, se mikä on hyvää hallintaa toiselle, ei välttämättä ole arvokasta toiselle. Elämönhallinta jo pelkästään sanana herättää kysymyksen voiko elämää ylipäätään hallita (Tuhkunen & Rannisto toim. 2013,41).

Elämönhallintaa voidaan harjoitella nuorten kanssa keittiöpajan ja muiden pajojen toiminnassa erilaisilla harjoitteilla tai normaalilla pajatoiminnalla. Pajan toimintaan kuuluu myös erilaisten elämäntilanteiden toisintaminen lukuisten tehtävien avulla. Näihin lukeutuvat työhaastatteluun harjoittelu, työhakemuksen laatiminen, itsearviointin tekeminen pajajakson aikana ja monet muut tehtävät. Näillä kaikilla on yksi yhteinen piirre nuoren vahvistaminen.

Kyselyssä olleissa avoimissa vastauksissa, ohjaajien toiminta sai palautetta nuorilta:

....Mikä toimii on että ohjaajat ovat niin ymmärtäväisiä. Se että on nolla toleranssi kiusaamiselle (vaikka sitäkin silti tapahtuu selkien takana). Se että ohjaajat eivät ole ilkeitä, mutta ovat tiukkoja jos tarvitsee. Mikä ei toimi on että kaikki eivät sovi ryhmään tai kaikkiin töihin, ja silti (tarpeesta) on pakko olla mukana....

....Yleisesti ottaen uskon että pajat ovat hyvä asia nuorille yleensä, ja on mahtavaa nähdä että alle 30 v. on tällaista apua. Itse koin pajalla olemisen vain osittain hyödylliseksi. Olen aika itsenäinen toimissani, ja koin että pajalla tuli samalla mitalla haitallisia rajoitteita ja pakotteita kuin tukea. Koen että nuorten pajat ovat enemmän hyödyllisiä nuorille joilla on suurempi tarve ohjaukselle ja tuelle, jotka tarvitsevat jonkun vähän lempeästi työntämään heitä oikealle polulle jolle he eivät luultavasti itse ikinä löytäisi tai uskaltuisi. Pajat tuntuvat olevan enemmän tämän kaltaisille ihmisille, eivätkä oikein pysty auttamaan heitä jotka tarvitsevat

vähemmän apua, joille pelkkä suunnannäyttäminen tai kuuntelu olisivat arvokkaampia.

Näistä palautteista voisi pohtia ainakin seuraavia kysymyksiä: Onko meillä ohjaajilla liiallinen stressi suorittamisesta? Mistä meille tuleva stressi johtuu? Usein me ohjaajat koemme ulkopuolelta tulevaa painetta tuottavasta työstä. Pajatoiminta ei ole Vantaalla tuottavaa, eikä sen tarvitse olla. Silti me ohjaajat, ehkä koemme tarpeelliseksi, että nuoret tekisivät jotakin josta tulee näkyvää jälkeä. Annammeko nuorille tarpeeksi vastuuta, muistammeko heidän olevan kuitenkin aikuisia? Toiminta asettaa toki, niin kuin työpaikallakin, nuorille rajoitteita, joita harjoitellaan noudattamaan. Usein paja on nuoren ensi kosketus työelämän kaltaiseen toimintaan. Rajojen asettaminen ja niiden noudattaminen on ja tulee olemaan nuorille aina haasteellista. Onko pajatoiminnasta tullut paikka, johon kaadetaan kaikki joille ei ole löytynyt muuta paikkaa esimerkiksi koulusta? Pitäisikö pajan olla enemmän ammattimaista työelämään pohjaavaa? Vai pitäisikö meidän kääntyä nuorten vuoksi enemmän hoitavaan työhön, jolloin pajojen toiminnan muoto muuttuu aivan erisuuntaan. Pajoille tulee paljon nuoria jotka ovat entistä enemmän kuntouttavantyötoiminnan tarpeessa kuin pajatoiminta voi antaa. Mitä silloin voidaan tehdä? Näitä voidaan pohtia pajatyön murroksessa. Toivotaan kuitenkin, että nuoret hyötyvät muutoksesta ja pajatoiminta olisi nuorille toimintaa josta he voisivat saada itselleen vahvistusta.

6 SOSIAALINEN VAHVISTAMINEN

Toisin kuin syrjäytyminen, syrjäytymisen ehkäisy ja nuorten syrjäytyminen, sosiaalinen vahvistaminen omaa enemmän positiivista ajatusta. Sosiaalinen vahvistaminen luo ilmapiirin ajatuksesta, että jokin on hyvin, nuorta kannustetaan eteenpäin. Heillä on mahdollisuuksia elämässä. Tämän vuoksi yhä enenemässä määrin pyritään välttämään syrjäytymisen erimuotoja puhuttaessa pajalle olevien nuorten kanssa työskentelystä. Pajatoiminnan tarkoitus on kuitenkin kannustaa nuorta pyrkimään parhaaksi sen hetken omaksi itsekseen ja sitä kautta päästä eteenpäin elämässä kohti omia haaveitaan.

Seuraavassa kappaleessa käsittelen sosiaalisen vahvistamisen ydintä sekä sen taustaa.

Nuorten sosiaalisen vahvistamisen ydin hahmottuu kolmesta tekijästä, joita pitäisi tukea vuorovaikutustaidoista ja sosiaalisesta toimintakyvystä, itsetunnosta ja itsensä arvostamisesta, elämänhallinnasta ja osallisuudesta. (Kuure ym. 2015,32.)

Sosiaalisen vahvistamisen käsitettä on ryhdytty käyttämään syrjäytymisen ehkäisyn käsitteen tilalla erityisesti vuoden 2006 nuorisolain myötä. Sen ei katsota olevan syrjäytymisen ehkäisyn käsitteen tapaan leimaava, vaan viittaavan prosessiin, jossa parannetaan asteittain nuorten elämäntilannetta ja -hallintaa. Nuorisolaissa sosiaalinen vahvistaminen määritellään elämänhallintaa parantaviksi ja syrjäytymistä ehkäiseviksi toimenpiteiksi. Sosiaalisen vahvistamisen nähdään olevan kokonaisvaltaista ja moniammatillista elämänhallinnan, hyvinvoinnin ja osallisuuden tukemista. Sen painopisteen on katsottu olevan ehkäisevässä työssä ja tavoitteena nuoren yhteisölliseen toimintaan kiinnittyminen ja aktiivinen kansalaisuus.(Kuure ym. 2015,8.)

Vuoden 2006 nuorisolaki määrittelee nuorten sosiaalista vahvistamista kolmessa eri yhteydessä. Sosiaalinen vahvistaminen muotoillaan ensiksi lain tavoitepykälässä, joka koskee kaikkia nuoria. Toiseksi, sosiaalinen vahvistaminen määritellään lain 2§:n kolmannessa kohdassa käsitteenä, joka pitää sisällään toimenpiteet nuorten elämäntaitojen parantamiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Kolmanneksi, sosiaalisen

vahvistamisen katsotaan lain 2§:n neljännessä kohdassa olevan osa nuorisotyötä, siinä missä aktiivinen kansalaisuus, nuorten kasvu ja itsenäistyminen sekä sukupolvien välinen vuorovaikutus. (Kuure ym. 2015, 27–28.) Uusi nuorisolaki (2016) taas jättää sosiaalisen vahvistamisen kokonaan pois määritelmästä. (Nuorisolaki, Finlex. 1285/2016) Mielenkiintoinen muutos kymmenen vuoden aikana, miksi määritelmä jätettiin pois? Toimintatapana sosiaalinen vahvistaminen on kuitenkin tullut nuorisotyöhön jäädäkseen.

Nuoren sosiaalinen vahvistuminen etenee prosessina siten, että nuori pyritään kiinnittämään yhteisöihin, erityisesti vertaisryhmiin. Toiminnallisten yhteisöjen kautta nuori oppii tunnistamaan oman panoksensa merkityksen yhteisön toimintaan, hän oppii luottamaan itseensä ja sen myötä luottamaan myös muihin. Hänen elämäänsä alkaa tulla hänelle merkityksellisiä muita ihmisiä. Prosessin myötä nuori alkaa ottaa vastuuta myös yhteisöstä, mikä lisää hänen tarvettaan oppia lisää. Alisuoriutumisprosessi kääntyy myönteiseksi oppimiskierteeksi. (Kuure ym. 2015, 25.)

Nuorisolaissa (2006) sosiaalisella vahvistamisella tarkoitettiin nuorille suunnattuja toimenpiteitä elämäntaitojen parantamiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Lain selitysosassa sosiaalinen vahvistaminen määriteltiin siten, että se on kohdennettua toimintaa, joka keskittyy syrjäytymisriskin alla oleviin nuoriin. Sosiaalisella vahvistamisella korvattiin lainsäädännössä syrjäytymisen ehkäisyn käsite. Hallituksen esityksen mukaan sosiaalinen vahvistaminen ei ole syrjäytymisen ehkäisyn tapaan käsitteellisesti leimaava, vaan kyseessä on prosessi, jossa parannetaan asteittain nuoren elämäntilannetta ja -hallintaa. Lakipykälän ruotsinkielisessä versiossa nuoren sosiaalinen vahvistaminen oli määritelty sosiaalisen identiteetin vahvistamiseksi. (Kuure ym. 2015, 26.)

Tästä näkökulmasta sosiaalisen vahvistamisen sijasta voitaisiin puhua sosiaalisten ja kansalaistaitojen ja kompetenssien vahvistamisesta. Määritelmällisesti käsite koskisi kaikkia nuoria. Siihen liittyvät erityiset palvelut, kuten nuorten työpajatoiminta, voi-

taisiin määrittellä esimerkiksi kohdennetun tuen ja vahvan tuen palveluina. (Kuure ym. 2015,49).

Lähtökohtana määrittelyssä on, että yleisessä kielenkäytössä termit syrjäytyminen ja syrjäytynyt ovat voimakkaan kielteisesti määrittynyt ja ne ovat, erityisesti tutkijoiden mukaan leimaavia käsitteitä. Ne sekä leimaavat ihmisiä, että ihmiset leimautuvat näihin käsitteisiin itsensä toteuttavina ennusteina. Tämän mukaisesti olisikin tarpeen muuttaa ajattelu- ja puhetapaa käyttämällä mieluummin käsitettä sosiaalinen vahvistaminen kuin syrjäytymisen ehkäisy. Käsitteitä tulee ja käsitteitä menee, mutta sosiaalisen vahvistamisen käsite vaikuttaa tulleen jäädäkseen. Käsitettä ei ole ilmeisesti missään vaiheessa teoreettisesti perusteltu, vaan se otettiin retorisenä vaihtoehtona syrjäytymisen käsitteelle. Sosiaalisen vahvistamisen käsite jäi muiden käsitteiden mukana leijumaan ilmaan, mistä se rantautui lainsäätäjän tekstiin. Jos jotain teoriaa taustalta hakee, yhtenä tarjokkaana on kriminologian puolella kehitetty leimautumisteoria, joka oli erityisen suosittu 1980-luvun keskusteluissa kriminaalihuoltotyöstä ja sosiaalityöstä. On huomattava kuitenkin, että yhteiskuntatieteet, kuten sosiologia, ovat aikansa lapsia ja taipuvaisia muoti-ilmiöihin. Kävi niin, että valmisteltaessa ja säädettäessä vuoden 2006 nuorisolakia aika ei ollut otollinen leimautumisteorialle.

Leimautumisteoria oli muotia 1980-luvun Suomessa, jolloin elettiin taloudellista boomia ja jolloin hyvinvointivaltio sai voimakkaimman kritiikkinsä sosiologeilta. Valtiota syytettiin tunkeutumisesta ihmisten yksityiselämään privaattiin ja intiimiin sfääriin ja näiden interventioiden leimaavan ihmisiä. 1990-luvun laman alkaessa teorit ja terminologiat vaihtuivat ja sosiaalivaltion kritiikistä siirryttiin hyvinvointivaltion puolustamiseen ja syrjäytymisen probleemaan. Leimautumisteoria ei purrut enää lamaolosuhteissa, joissa rakenteet paljastuivat. Leimautumisteorian jäädessä syrjäytymiskeskustelu jatkui 2000-luvun alussa rinnan sosiaalisesta vahvistamista käydyn keskustelun kanssa. Syrjäytymisen ja sosiaalisen vahvistamisen käsitteet alkoivat elää sovussa keskenään samassa toimintaympäristössä, kuitenkin niin, että sosiaalinen vahvistaminen käsitteenä ei laajentunut nuorisotoimialan ulkopuolelle. (Kuure ym. 2015,29).

Nuorten sosiaalinen vahvistaminen tuli nuorisolakiin (2006) reflektioimattomana käsitteenä, jota ei missään vaiheessa teoreettisesti perusteltu, mutta joka jäi henkiin ja alkoi saada uutta sisältöä ja merkitystä käytännön työssä. Käsitettä on avattu sittemmin alan koulutuksessa muutama vuosi lain voimaantulon jälkeen. Kuten edellä on käynyt ilmi, sosiaalinen vahvistaminen käsitteenä ei ole juurikaan tunnettu nuorisotoimialan ulkopuolella. Sen sijaan nuorisotoimialalla käsite on yksi monista, joiden varassa töitä tehdään. (Kuure ym. 2015,30.)

Nuorisotyössä ja sosiaalityössä puhutaan usein osallisuudesta, mutta harvemmin kysytään mistä nuori on osallinen. Entä mistä hän jää paitsi ollessaan osaton tai syrjäytynyt. Miten osallisuus syntyy tai osattomuuden kokemus? Nuorisotyössä osallisuuden taustalla on usein pyrkimys paikata syrjäytymispuheen kielteistä leimaa. Tällöin osallisuus määräytyy usein osallistumisena kouluun, kerhoon tai työelämään. (Raitakari & Virokannas toim. 2009,83.)

Työhön pyritään nuoren omista lähtökohdista käsin ja ajatuksena on, että toiminnan kautta nuoret löytävät omia vahvuuksiaan ja saavat rohkeutta toimia yhdessä muiden kanssa, jolloin heidän omanarvontuntonsa ja tulevaisuudenuskonsa vahvistuvat. (Vilmilä 2016, 10.)

Nuoret ovat keskeisessä roolissa tavoitteiden toteuttamisessa, tässä yhteydessä keskeisiä käsitteitä ovat esimerkiksi dialogi, kohtaaminen ja osallisuus. Työpajoissa kohtaaminen tapahtuu toiminnassa. Kohtaaminen rakentuu teoissa, ratkaisuisissa ja tilannekohtaisissa neuvotteluissa tapahtuville dialogille ja osallisuudelle. (Vilmilä 2016, 11.)

Nuorista jotka hakeutuvat pajalle puhutaan yleensä yhtenä joukkona, syrjäytyneet nuoret. Nuoret itse kokevat harvoin olevansa syrjäytyneitä tullessaan pajalle. Aikuisen näkökulmasta syrjäytyneet nuoret eivät välttämättä koe itseään syrjäytyneeksi. Työ- tai koulumarkkinoiden ulkopuolelle jääneet tai muuten elävät nuoret voivat kokea vahvaa osallisuutta vertaisyhteisössään. Läheisyys, luottamus ja vastavuoroiset

tuet ja kontrollin normit tuottavat sosiaalista pääomaa ja kuulumisen kokemuksia. (Raitakari & Virokannas toim. 2009,84.)

Nuorison parissa tehtävässä työssä pyritään aluksi liikkeelle lähtemisen ja osallistumisen prosesseja pyritään luomaan aluksi niin, että herätellään nuorten aloitteellisuutta ja vastuullisuutta. Seuraavassa vaiheessa dynamisoidaan nuoria ja kannustetaan heitä liittymään eri tavoin yhteen. Työntekijä ei anna valmiita malleja vaan osallistuu toimintaan yhdessä nuorten kanssa. (Nivala, Saastamoinen toim. 2010, 212.)

Työpajatoiminta on sosiaalisen vahvistamisen palvelukokonaisuuden toimintamuodoista vakiintuneinta ja vanhinta, sen juuret ulottuvat jo 1980-luvulle. Työpajatoiminnan tarkoituksena on työntöön ja siihen liittyvän valmennuksen avulla vahvistaa yksilön arjenhallintataitoja ja kerryttää hänen osaamistaan sekä sitä kautta parantaa hänen valmiuksiaan hakeutua koulutukseen tai työhön.(Kuure ym. 2015,8.)

Nuorten sosiaaliselle vahvistamiselle voidaan esittää käsitehistoriallisen tutkimusmetodologian mukaisia kysymyksiä. Kysymyksillä pohditaan tutkimuksen pääongelmaa, eli mitä sosiaalisella vahvistamisella tarkoitetaan. (Kuure ym. 2015,10.) Sosiaalisen vahvistamisen palveluiden yhteisiä nimittäjiä ovat kohtaaminen ja vuorovaikutus. Sosiaalisen vahvistamisen käsitettä on alettu käyttämään syrjäytymisen käsitteen tilalla. Se on syrjäytymisen käsitettä vähemmän leimaava. Käsitteen sisältöä ei ole kuitenkaan kovin tarkkaan määritelty eikä rajattu.(Kuure, Kapanen & Lipponen 2015,4.) Sosiaalisen vahvistamisen näkökulmasta vuoden 2006 laki korostaa mielipiteen kuulemisen tärkeyttä ja osallisuuden merkitystä lapsen ja nuoren oman asian käsittelyssä. Laissa ymmärretyllä osallisuudella on sosiaalisen vahvistamisen näkökulmasta voimaannuttava ulottuvuus. Osallisuuden myötä lapsella ja nuorella on mahdollista kasvaa myös kansalaisena ollessaan palvelujärjestelmän asiakkaana.(Kuure ym. 2015,40.)

On turha ajatella, että suomessa eletään vain yhden normatiivisesti säädellyn valtavirta todellisuuden mukaisesti. Suomi on monenkirjavien todellisuuksien maa, ja

erimaailmankuvista keskustelusta on tullut tärkeämpää kuin koskaan aiemmin. (Vilmilä 2016, 56.)

Nuorelle ryhmä voi olla viikon paras hetki. Sen ansiosta hän voi saada elämäänsä järjestykseen ja uusia mahdollisuuksia. Pienikin tuki eli aikuisen huomio, riittää usein kriittisessä vaiheessa auttamaan nuorta. Pienryhmässä, jossa on hyvä yhteisö voi olla valtavasti voimaa. (Koskinen 2018, 18.) Teinivuosien syrjäytyminen kulkee aina mukana jollakin tavalla, mutta sen voi kääntää vahvuudeksi. (Koskinen 2018, 19.)

Sosiaalisella vahvistamisella ymmärretään arkipuheessa monenkaltaista ehkäisevää työtä. Siihen kuuluvat varhainen puuttuminen, interventioita riskirajoilla, elämän nivelvaiheiden tunnistamista, korjaavia toimia, moniammatillista työtä ja erilaisten palvelujen tuottajien tarkoituksenmukaista ja asiakaslähtöistä verkostoitumista erikäisten ihmisten kanssa erilaisissa yhteisöissä paremman tulevaisuuden puolesta. (Lundbom ja Herranen toim. 2011, 13.) Vaikka meillä työntekijöillä on tapana ajatella nuoren puolesta ja pyrkiä usein heitä tekemästä virheitä unohtamme juuri tästä syystä herkästi, että nuoruuden vapaus on itsessään tila jossa nuoresta voi tulla se, mikä hänestä tulee (Vilmilä 2016, 13).

Ihmiselämän peruspilareita on, että hän kokee olevansa tärkeä toisille ihmisille. Tämä elämässä eteenpäin vievä arvostukseksi tulemisen kokemus rakentuu ihmisten välisissä suhteissa ja monenlaisissa elinympäristöissä. Kaikki ihmissuhteet ja vuorovaikutusympäristöt eivät tue arvostetuksi tulemistä ja myönteisen minäkuvan kehitystä. Useimmilla ihmisillä on kokemusta tilanteista, joista on tullut väärinymmärryksi tai epäoikeudenmukaisesti kohdelluksi tai joissa on kokenut itsensä ulkopuoliseksi. On myös tavallista tarvita apua selvittääkseen elämässä vastaan tulevista haasteista. Ihmiset eivät jakaudu pärjääviin ja tuen tarvitsijoihin. (Häkli, Kallio, Korhiamäki toim. 2016, 9.)

Sosiaalisen vahvistamisen ja vahvistumisen tavoite on hyvinvointi, hyvän elämän ja vielä parempi elämä ja tulevaisuus yksilön yhteisön kuin yhteiskunnankin näkökul-

masta. Sosiaalinen vahvistaminen edellyttää lupaa ja luvan antaa toinen, väkisin ei voi rinnalla kulkea tai tukea kasvua. (Lundbom ja Herranen toim. 2011, 21.) Sosiaalinen vahvistaminen vaatii ohjaajalta vankkaa ryhmäprosessien taitamista ja ohjausosaamista, niin yksilöiden kanssa, kuin yhteisöissäkin toimiessa. (Lundbom ja Herrala toim. 2011, 22.)

Suomalainen yhteiskunta on sitoutunut vahvasti syrjäytymisen ehkäisyyn sekä lasten ja nuoret hyvinvoinnin edistämiseen. Lapsiin ja nuoriin sijoittaminen on tärkeää, sillä kuka tahansa voi olla syrjäytymisuhan alla ja tarvita tukea elämässä. (Häkli ym. 2016,10.) Sosiaalista vahvistamista tehdään moniammatillisesti. Moniammatillisuuden määrittäminen yksiselitteisesti on haastavaa ja kyseiselle käsittelee, ei ole olemassa selkeää, yksiselitteistä tulkintaa. (Lundbom ja Herrala toim. 2011, 128.)

Poikkeavuuksien huomioiminen ei automaattisesti tarkoita tuen saamista ja tilanteen paranemista. Kun nuorelle tarjotaan erityistä tukea, hän tulee väistämättä tietoiseksi omista ongelmistaan. Tämä voi auttaa ymmärtämään paremmin omia vaikeuksia tuomaan ne esille sopivassa suhteessa, sekä etsimään sopivia avun muotoja haasteiden kohtaamiseen. Itseen liitetyt haasteet ja ongelmat voivat kuitenkin muodostua myös minäkuvaa ja omanarvontuntoa kokonaisvaltaisesti määrittäviksi tekijöiksi. Tällöin riskien tunnistaminen ja niihin puuttuminen vahvistavat kielteistä käsitystä itsestä ja synnyttävät negatiivisen kierteen. (Häkli ym. 2016,14–15.)

Myönteinen tunnistaminen on yksinkertaisinta toteuttaa siellä, missä nuoret luonnostaan ovat. Tällä tarkoitetaan kotia, koulua, kaveriporukkaa, harrastusseuroja, nettiyhteisöjä ja muita joissa he oleilevat. Nämä ovat arkiympäristöjä, joissa oikeaan osuvaa tunnistamista ja tunnistamatta jättämistä sekä väärin kielteisesti tunnistamista tapahtuu jatkuvasti. Se tekee niistä siksi luontevia aktiivisen ja tietoisesti myönteisen tunnistamisen paikkoja. Myönteinen tunnistaminen ei edellytä erillisiä toimintoja tai projekteja. (Häkli ym. 2016,21.) Sosiaalinen vahvistaminen on prosessi jossa parannetaan asteittain nuoren elämäntilannetta ja – hallintaa. Se tehdään yhdessä

nuoren kanssa ja sen tavoitteena on nuoren saattaminen vastuulliseksi kansalaiseksi. (Lundbom ja Herranen toim. 2011, 18.)

Nuorten kohtaamisessa täytyy muistaa antaa nuorelle tilaa tulla kohdatuksi, ohjaajan on helppo unohtaa nuoren tulleen uuteen itselle outoon tilanteeseen. Erityisesti tähän tuo omat haasteensa nykyisin käytössä oleva NON-STOP- systeemi jolloin nuoret voivat aloittaa pajalla nuoren oman tilanteen mukaisesti. Osa nuorista on saattanut uuden aloittaessa olla jo melkein koko kuuden kuukauden jakson, ja uusi nuori vasta tulee sisään pajan toimintaan. Erityisesti tässä kohtaa ohjaajalta vaaditaan herkkyyttä ja tunnistamista nuoren ryhmään tulemisen tukemiseksi.

Kiinnostus, kunnioitus, tuki ja huolenpito sekä onnistumiset motivoivat paremmin kuin leimaava ja syyllistävä ongelmien osoittaminen. Myönteisesti tunnistamalla vältetään yksilön leimaamista ja vaikeuksien korostamista. (Häkli ym. 2016,21.)

Pajatyö perustuu nuoren kanssa tulevaisuuden suunnitteluun, nuori otetaan alusta lähtien mukaan suunnitelmaan mukaan. Myönteinen asioihin suhtautuminen ja se miten nuorta kannustetaan tekemään valintoja elämässä, synnyttävät sisäistä motivaatiota. Sisäisen motivaation avulla nuorella on vankempi pohja onnistua pääsemään tavoitteeseensa.

Kuitenkaan nuorten ongelmia ei pystytä poistamaan pelkästään myönteisen tunnistamisen menetelmillä. Aina tulee olemaan ihmisiä, jotka tarvitsevat pitkä- ja lyhytkestoisimpia erityistä tukea yksilökohtaisesti vaikeuksien voittamiseen. (Häkli ym 2016,22.)

Voimavaroihin keskittyminen vaatii niin ammattilaiselta kuin nuorelta kärsivällisyyttä. Vahvuuksien löytämisen jälkeen haasteena on, että niiden tulee voida voimistua vähitellen, mikä vaatii aikaa ja työskentelyä heikkouksien kanssa, niihin kuitenkin liikaa takertumatta. (Häkli ym. 2016,114.)

Sen sijaan että etsisimme syrjäytymisen uhkia nuoren kielteisistä ominaisuuksista, puutteellista kyvyistä ja heikosta elämänhallinnasta kannattaa olla kiinnostunut nuorten arkiympäristön hyvinvoinnin tukemisesta. Myönteisen tunnistamisen ideana on että nämä roolit ja asemat tuntemalla tunnustamalla, sekä niitä vahvistamalla ja haastamalla nuorten kanssa työskentelevät itselleen merkittävien yhteisöjen jäsenenä. (Häkli ym. 2016,132.)

6.1 Myönteinen tunnistaminen ja sosiaalinen vahvistaminen

Myönteinen tunnistaminen ei pyri erottelemaan lapsia ja nuoria autettaviin ja muihin. Se olettaa, että jokainen haluaa tulla tunnistetuksi ja saada tunnustusta. (Reivinen & Vähäkylä toim. 2013, 76.) Tuen muotona myönteinen tunnistaminen perustuu siis monisuuntaiselle vuorovaikutukselle. (Reivinen & Vähäkylä toim. 2013, 77.)

Oikein tunnistetuksi tuleminen tuottaa itsekunnioitusta, itsearvostusta ja itsetuntoa. Väärin tunnistettu taas kokee epäoikeuden mukaisuutta ja arvottomuutta. Onnistunut tunnistaminen on monen tekijän summa. Erilaisine identiteettirakenteineen ja henkilökohtaisine ominaisuuksineen ihmiset ovat moniulotteisia tunnistajia ja tunnistamisen kohteita. Tunnistamisen kohteena voi olla mikä tahansa asia, joka on nuorelle keskeinen. (Reivinen & Vähäkylä toim. 2013, 77.) Tunnistamisen lisäksi kyse on tunnustamisesta. Kohteen näkee tässä hetkessä ja ajattelee hänen ansaitsevan tulla kohdelluksi tällaisena. Myönteinen tunnistaminen edellyttää siis tilanne herkkyyttä. (Reivinen & Vähäkylä toim. 2013, 78.)

Syrjäytymistä ehkäistään yhteisöllistä toimijuutta tunnustamalla, jolloin nuoren otama aktiivinen rooli tulee näkyväksi ja tunnustetuksi. Toimiakseen syrjäytymisen ehkäisynä myönteisen tunnistamisen tulee toteutua nuorten arjessa. (Reivinen & Vähäkylä toim. 2013, 81.) Arjen yhteisöjen koossa pitäminen on kaikkien asia, sillä kukaan ei selviä ilman toisten huolenpitoa. (Reivinen & Vähäkylä toim. 2013, 82.) Tästä syystä pajatoiminta on ryhmämuotoisena nuorille tärkeää, he kokevat, että he kuuluvat johonkin ja saavat vertaisryhmältä tukea arjessa. Monet nuoret ovat ennen

pajaa olleet ilman vertaisryhmää tai kuuluneet ryhmään, joka ei tue arjessa eteenpäin pyrkimistä.

Kaikkien nuorten tulisi saada osakseen myönteistä tunnistamista. Myös niiden nuorten, jotka toimivat pääsääntöisesti järjestyksen vastaisesti, ei toivotulla tavalla tai jopa itselleen vahingollisella tavalla. Tässä piilee myönteisen tunnistamisen vahvuus, jota on vaikea saavuttaa muilla varhaisen puuttumisen keinoilla. Jos nuoren toimijuuteen pystytään vaikuttamaan ilman, että heidän tekemiään valintoja ja tärkeäksi kokemiaan asioita lähtökohtaisesti arvotetaan, uudet taidot ja arvot tulevat helpommin sisäistetyksi. (Reivinen & Vähäkylä toim. 2013, 85.)

Vaikka me ohjaajat kuinka kokisimme tehtäväksemme nuorten elämän tasoittamista, tulisi sitä välttää. Ohjaajan on helppo tarttua käsiksi nuoreen, joka ovat saapuneet pajalle ja ohjata häntä joskus pakottaenkin kohti turvallista valintaa. Olemme kaikki kokeneet elämässämme omat myötä- ja vastoinikäymisemme, olemme oppineet niistä ja jatkaneet elämää. Ilman virheitä ei voi oppia, siksi on tärkeää, että nuoret saavat tehdä myös virheitä. On toki muistettava, että joihinkin virheisiin tulee ja saa puuttua. Näihin lukeutuvat päihteet, väkivalta, mielenterveys ja rikollisuuden eri muodot. Lempeästi ohjaten voi nuorelle neuvoa reittiä jossa hän mahdollisesti tulisi menestymään ja pääsemään eteenpäin elämässä.

Sosiaalinen toimintakyky, sosiaalinen vahvistaminen ja sosiaalinen kuntoutus määrittelevät kaikki nuoren omasta näkökulmasta nuoren vuorovaikutussuhteita ja niiden merkitystä nykyisessä yhteiskunnassamme. Yhteisen ymmärryksen kehittyminen käsitteiden sisällöstä on tärkeä osa moniammatillista ja monialaista yhteistyötä. (Kuure ym. 2015,39.)

Teoreettisessa keskustelussa sosiaalinen vahvistaminen kiinnittyy yhteiskunnalliseen ilmiöön, jota luonnehtii nuoren yksinäisyys omien ongelmiensa kanssa, irrallisuus yhteisöstä, epäluottamus ihmisiin ja huono itsetunto. Nuori ei kykene näyttämään kiintymystään vertaissuhteissaan. Elämää leimaa merkityksettömyyden tunne ja alisuoriutuminen koulussa. Ilmiön kehittymisen taustalla ovat perheen huono toiminnallinen vuorovaikutus ja heikentynyt kyky ottaa vastaan vastoinikäymisiä. Ilmiö-

tä vahvistaa kulttuurimme suosima ylikorostunut riippumattomuus, sekä yksilö- ja kilpailukeskeisyys. Instituutioilla, kuten kouluilla, on vaikeuksia rakentaa yhteisöllisyyttä, vaikka ilmiö tunnistetaan.

Nuoren sosiaalisen vahvistamisen lähtökohtana on nuoren luottamuksen saaminen ja nuoren kiinnittyminen yhteisöön, jonka avulla nuoren sosiaalinen toimintakyky vahvistuu ja hän alkaa ottaa vastuusta yhteisöstään. Kyetessään antamaan oman panoksensa yhteisön toimintaan nuori kokee oppimisen oivalluksia. Samalla hän kokee oman toimintansa merkitykselliseksi, ja hänen itseluottamuksensa kasvaa. Merkityksellisyys kasvaa yhteisön nuorelle osoittamasta kunnioituksesta.

Käytännön nuorisotyössä nuorten sosiaalisen vahvistamisen ydin hahmottuu kolmesta tekijästä, joita ovat vuorovaikutustaidot ja sosiaalinen toimintakyky, itsetunto ja itsensä arvostaminen, elämänhallinta ja osallisuus. Mainitut kolme tekijää toimivat sekä sosiaalityöllisessä, että kasvatuksellisessa viitekehyksessä. Näiden kahden viitekehysten suhteita voidaan kuvata kehittyvänä dialogisena suhteenä. Kehityksen taustalla voidaan nähdä erityisesti 2000-luvulla nuorten syventyneet ongelmat, joihin vastaaminen on edellyttänyt moniammatillista yhteistyötä. (Kuure ym. 2015,58.)

Sosiaalisen vahvistamisen käsitteen keskeinen ongelma nuoren sosiaalisen toimintakyvyn näkökulmasta on käsitteen objektivoiva luonne. Käsite viittaa siihen, että jonkun yhteiskunnallisen toimijan tehtävänä on vahvistaa nuorta, jolloin nuoren oma toiminta subjektina ei tule esille. Käsitteellinen ongelma on mahdollista ratkaista siten, että erotetaan käsitteet nuoren sosiaalinen vahvistuminen, joka korostaa yksilön omaa toimintaa, ja sosiaalinen vahvistaminen, joka korostaa rakenteellisia tekijöitä ja niihin vaikuttamista.

Sosiaalisen vahvistamisen käsitteeseen on mahdollista saada lisää dynaamisuutta elinikäisen oppimisen eurooppalaisessa viitekehyksessä, jossa sosiaalisia kompetensseja käsitellään yhdessä kansalaisen kompetenssien kanssa. Käsitteellisesti olisi tärkeä erotella sosiaaliset taidot, jotka viittaavat konkreettisempiin taitoihin, kompetensseista, jotka viittaavat laajempaan osaamiseen. Esimerkiksi kansalaistaidoista

puhuttaessa nuoret kokevat puutteita molemmissa, sekä taidoissa että sisällöllisessä osaamisessa. Näin ymmärrettynä käsite kattaisi nuorten ikäluokat kokonaisuudessaan. Tällöin voitaisiin puhua sosiaalisten ja kansalaistaitojen ja kompetenssien vahvistamisesta.

Tähän liittyvät erityiset palvelut, kuten nuorten työpajatoiminta, etsivä nuorisotyö, voitaisiin määritellä esimerkiksi kohdennetun tuen ja vahvan tuen palveluina. Sosiaalisen vahvistamisen käsitteen liittäminen eurooppalaiseen elinikäisen oppimisen viitekehykseen selkeyttäisi ja tekisi monialaisessa yhteistyössä ymmärrettäväksi nuorisotyön ja -politiikan sisältöä ja tavoitetta, koska käsitteistö on tuttua sekä koulutuspolitiikassa että työmarkkinapolitiikassa.

Eurooppalaisen viitekehyksen kautta olisi hyödynnettävissä myös se nuorisotyön vaikuttavuutta mittaava tutkimustyö, jota tehdään vertailevan analyysin avulla EU:ssa. Nuorten sosiaalisen vahvistamisen ja kansalaistaitojen näkökulmasta on tärkeä työskennellä ikäspesifististi, kuten nuorisotyön käytännöissä tehdään myös nykyisen lainsäädännön puitteissa. Erot varhaisnuoruuden, teini-iän ja nuoren aikuisuuden välillä ovat merkittäviä sekä sosiaalisten vuorovaikutussuhteiden että yhteiskuntaan kiinnittymisen ja kansalaisena toimimisen näkökulmasta. (Kuure ym.2015, 61.)

7 POHDINTA

Tarkoitukseni oli tehdä mahdollisimman luotettava kartoitus, miten nuoret kokevat pajatoiminnan. Muuton, uusien toimitilojen sekä organisaatiomuutoksen keskellä, meillä on pajalla mahdollisuus kehittää toimintaamme vastaamaan entistä enemmän nuoren tarpeita. Työn tuloksista voidaan päätellä, että nuoret kokevat pajatoiminnan erittäin tärkeäksi sekä itselleen, että muille nuorille.

Olen tyytyväinen omaan työskentelyyni prosessin aikana. Aihe oli mielenkiintoinen ja olin siitä todella kiinnostunut alusta asti. Haluan ehdottomasti päästä hyödyntämään oppimaani jatkossa omassa työssäni ja toteuttaa uuden pajatoiminnan suunnittelussa nuorten antamaa palautetta. Toivon, että työstä on hyötyä myös muille työpajoille heidän kehittäessään omaa toimintaansa ja erityisesti ruokailuun ja ruokaan liittyviä työskentelymalleja. Toivon, että jatkossakin eri toiminnoissa hyödynnetään ruokaa yhtenä erittäin hyvänä välineenä nuorten kanssa työskentelyssä.

Olin tyytyväinen vastusprosenttiin (5 %), vaikka se onkin erittäin pieni. Olin varautunut myös siihen, että nuoret eivät vastaa kyselyyn lainkaan. Nuorten tavoittaminen on haastavaa, vaikka he olisivat juuri hakeneet pajalle. Yhteystietojen nopea vaihtuminen, kiinnostuksen taantuminen ja pelko vieraaseen numeroon vastaamisesta, ovat haasteita, joita kohtaamme nuorten kanssa päivittäin. Siksi olen erittäin tyytyväinen vastausten määrään.

Meillä kaikilla on tarve kuulua johonkin ryhmään, siksi on hyvä, että nuorilla on mahdollisuuksia päästä erilaisen toiminnan piiriin kuten pajatoimintaan. Oman identiteetin etsiminen ja sen löytäminen voi olla pitkä ja kivinen prosessi, jossa nuori tarvitsee apua tahoilta, joilla on resursseja kuunnella, ohjata ja auttaa häntä. Nuoret tarvitsevat mahdollisuuden olla vertaiskseen kokemassa ryhmässä, jossa he tuntevat saavansa arvostusta niin ohjaajilta kuin muilta ryhmässä olijoilta.

Johtopäätökset perustuvat nuorten antamaan palautteeseen, sekä omaan kokemukseen työpajaohjaajana. 83 % nuorista koki, että pajan merkitys heidän elämäänsä, on ollut tärkeä ja 66 % vastasi, että he ovat saaneet uusia kavereita. 11 % koki, että pajalla ei ole ollut merkitystä heille. Nuorten elämän tilanne pajalle tullessa voi olla hyvinkin haasteellinen, ja pajan tarkoituksena on auttaa nuorta pyrkimään omiin tavoitteisiinsa ja tukea tässä prosessissa. Ohjaajien tehtävänä on kannustaa nuorta toimimaan itse. Tähän ei silti aina päästä, osa nuorista koki, että ohjaajat holhoavat nuoria:

Olin vkon ...pajalla ennen (nuori vaihtoi pajaa)...pajaa. ...paja oli kuin lastentarha. Aikuisia ihmisiä käsiteltiin kuin lapsia. Päätettiin milloin tehdään mitään - kuin lastentarhassa. Uskon, että tämä on se mikä vie nuorilta vastuuta. Eli kun nuorelle näytetään että olet aikuinen ja huolehdit omista asioistasi, alkaa hän helpommin myös käyttäytymään niin. Tämän huomasimme ...pajalla. Ohjaaja saattoi olla koko päivän paperitöitä tekemässä ja me hoidettiin paremminkun hyvin päivän tehtävät. Kun meille annettiin vastuuta.

Nuoret haluavat kokea olevansa aikuisia, vastuussa omasta tekemisestään. Osalla nuorista tämä vastuun antaminen toimii, he kantavat vastuun. Kaikki nuoret eivät kuitenkaan kykene tähän, osalla nuorista pelko vastuun tuomasta epäonnistumisesta tai työmäärästä saattaa olla liikaa, jolloin he mieluummin jättävät päätöksen toisen harteille. Päätöksen tekeminen voi tuntua nuorista vaikealta ja sen siirtäminen toiselle helpottavalta ja jopa turvalliselta.

Jatkotutkimukseen aihe tulevaisuudessa, nousi nuorten palautteesta, ja siitä miksi he toivovat, että ohjaajat olisivat enemmän tavoitettavissa. Onko meillä liian kiire? Emmekö ole nuorten mielestä tarpeeksi lähestyttäviä? Nuoret toivoivat enemmän tulevaisuuden suunnittelua ja tulevaisuus suuntaista ajattelua, sekä sitä, että ohjaaja olisi läsnä. Onko meille ohjaajille asetettu liikaa töitä, ettemme ehdi tehdä perustyötä, jota meidän kuuluisi tehdä; olla nuorten kanssa, läsnä ja mahdollistaa tavoitettavuus?

Pajatoiminnan tavoitteena on vahvistaa nuoria ja saada heidät kokemaan onnistumisen tunteita ja näin saada mahdollisuus kokea osallisuutta ja osallistumista johonkin.

Vastausten perusteella, voimme päätellä, että pajatoiminta on nuorille tärkeää. Yhteinen ruokailu on nuorille mieleinen ja vahvistava kokemus, jota kannattaa jatkossakin suosia.

Kaikki nuoret eivät pysty ilmaisemaan omaa mielipidettään. Vaikka kyselyn tulokset ovat pääsääntöisesti hyviä, ei voida olettaa, että kaikilla nuorilla asiat ovat hyvin. Näihin syihin ja nuorten mahdollisuuksiin ilmaista vastausta ei tällä opinnäytetyöllä ole mahdollista saada vastausta tai selvittää syitä siihen.

Työntuloksen luotettavuudesta voidaan olla montaa mieltä. Toisaalta nuoret jotka ovat olleet aktiivisia myös pajan aikana, ovat vastanneet kyselyyn, ne jotka eivät ole silloinkaan välittäneet jäävät varjoon. Olisi mielenkiintoista saada vastauksia nimenomaan pajanjakson keskeyttäneiltä ja kadonneilta nuorilta. Kysymyksiä voisi olla miksi he keskeyttivät, olisiko toiminnalla voinut ehkäistä keskeyttämistä?

Siksi tuloksia ei toki voida pitää täysin vastaavana kaikkia pajalla olleita nuoria ja heidän mielipiteitään. Vastauksista saa kuitenkin suuntaa, miten nuoret ovat toiminnassa kokeneet tullessa kohdatuksi. Sosiaalinen vahvistaminen on siis pajatoiminnan muotona erittäin tärkeä.

Kuitenkin saimme ohjaajina palautetta myös positiivisessa muodossa, ehkä me teemme sittenkin jotain oikein.

Alla erään nuoren palaute lyhyesti, mutta ytimekkäästi:

Hyvät ohjaajat!

LÄHTEET

Cantell Hannele Ratkaiseva vuorovaikutus. Kasvatuksellisia kohtaamisia lasten kanssa. PS- Kustannus Juva 2010.

EK Ellen, Saari Erkki, Viinamäki Leena, Sovio Ulla, Marjo- Riitta Järvelin. Nuorten aikuisten työelämästä syrjäytyminen ja sosiaaliturvan käyttö. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 76. KELA. Helsinki 2004.

Erkkola Maijaliisa Yhteishyvä, omistajan oma lehti 1/2018. s. 67-68.. Haastattelu, viitattu 28.3.2018

Gruborovics Essi. Yhteisöllinen elämäntapa senioritalo Loppukirissä. Jyväskylän yliopisto Historian ja etnologian laitos Etnologian pro gradu –tutkielma. Syksy 2013. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/42695/URN:NBN:fi:jyu-201312182835.pdf?sequence=1>

Hassinen Jukka toim. Työ- ja yksilövalmennuksen käytäntöjä. Näkökulmia 2000-luvun työpajojen palveluihin. Valtakunnallinen työpajayhdistys ry. Helsinki 2005.

Heinonen Jonna. Tunne syöminen. Painettu EU:ssa, Printon 2018.

Hoikkala Tommi & Kuivakangas Johanna (toim.) Kenen nuorisotyö? Yhteisöpedagogiikan kentät ja mahdollisuudet. Humanistinen ammattikorkeakoulu 2017.

Hoikkala Tommi, Sell Anna (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Helsinki 2014

Hokkanen Liisa. Autetuksi tuleminen, valtaistavan sosiaalisen asianajon edellyttämät toimijuudet. Rovaniemi 2014. Lapin yliopisto

Häkli Jouni & Kallio Pauliina & Korkiamäki Riikka (toim.) Myönteinen tunnistaminen Nuorisotutkimusverkosto. Tampere 2016.

Hämäläinen Tuija, Palo Susanna. Työpajapedagogiikka. Valmennuksen pedagogisia lähtökohtia työpajalla. Valtakunnallinen työpajayhdistys ry. Helsinki 2014.

Ihalainen Jarkko, Kettunen Terttu, Turvaverkko vai trampoliini. Sosiaaliturvan mahdollisuudet. WSOY Oppimateriaali oy. Helsinki 2007.

- Innanen Jukka. Ryhmänohjaus estämään nuorten syrjäytymistä. Tampere 2011
- Juusola Mervi. Vahvaksi rakennettu itsetunto ja elämä. Painotalo Origos Oy, Espoo. 2015
- Konstig Joonas. Pyhä Ruoka, mitä oikein saa syödä? Kustannusosakeyhtiö Kosmos 2016. Viro
- Koskinen Samae haastattelu Pirkka K-ryhmän asiakaslehti 8/2018. Poissa silmistä. Teksti Cygnel Susanna. Viitattu 23.8.2018
- Kristeri Irene. Tunteet ja syöminen. Kirjapaja Oy, Helsinki 2003.
- Kuure Tapio toim. Aikuistumisen pullonkaulat. Nuorten elinolot vuosikirja. Pieksämäki 2001.
- Kuure Tapio, Kapanen Anna, Lipponen Elisa. Sosiaalinen vahvistaminen käsitteenä ja palveluina Sosiaalisen vahvistamisen kehittämistoiminnan tuloksia Valtakunnallinen työpajayhdistys ry 2015.
- Le Billon Karen. Miksi ranskalaiset lapset syövät ihan kaikkea?. Otavan kirjapaino Oy Keuruu 2013. Suomentaneet Kuusisto Terhi & Wallin Taina.
- Lehmijoki-Gardner Maiju. Askeettien pidot. Uskonnon ja syömisen etiikka. Helsinki 2009.
- Linnakannas Ritva & Suikkanen Asko. Varhainen puuttuminen. Mahdollisuus nuorten syrjäytymisen ehkäisemisessä. Helsinki 2004.
- Lundbom Piia ja Herranen Jatta (toim.) Sosiaalisen vahvistaminen kokemuksina ja käytänteinä. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Helsinki 2011.
- Mäkelä Johanna. Luonnosta kulttuuriksi, ravinnosta ruoaksi. Jyväskylän yliopiston nykyculttuurin tutkimusyksikkö. Jyväskylä 1990.
- Mäkelä Johanna syömisen rakenne ja kulttuurinen vaihtelu. Kuluttajatutkimuskeskus. Kauhava 2002.
- Mäkiranta Timo. Sosiaalityön pro gradu-tutkielma. Elämänhallinta sosiaalipedagogisena käsitteenä. 2008
<https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/79066/gradu02556.pdf?sequence=1>

Nivala Elina. Mikko Saastamoinen (toim.) Nuorisokasvatuksen teoria -perusteita ja puheenvuoroja. Nuorisotutkimusverkosto. Julkaisu 73. Yliopistopaino, Helsinki 2010.

Nopola Sinikka, Nopola Tiina. Heinähattu, Vilttitossu ja Littoisten riiviö. Tammi, Helsinki 2014. Uudelleen kuvitettu laitos vuonna 1999 samannimisestä ilmestyneestä teoksesta. Kuvittanut Salla Savolainen 2014.

Nuorisolaki. Finlex.1285/2016..<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285>. Viitattu 10.9.2018. Annettu Helsingissä 21.12.2016.

Pilttipiiri.<https://www.pilttipiiri.fi/lapsen-tarpeet/kaikki-artikkelit/ruokailutilanne/lapset-ja-maku/>. Viitattu 10.9.2018

Purhonen Semi & Työryhmä Gronow Jukka, Heikkilä Riie, Kahma Nina, Rahkonen Keijo, Toikka Arho. Suomalainen Maku. Kulttuuripääoma, kulutus ja elämäntyylien sosiaalinen eriytyminen. Gaudeamus Helsinki University Press. Tallinna 2014

Raitakari Suvi & Virokannas Elina (toim.) Jyväskylä Nuorisotyön ja sosiaalityön jaetut kentät. Puheenvuoroja asiantuntijuudesta, käytännöistä ja kohtaamisista. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura Julkaisu 96. Jyväskylä 2009.

Rauramo Ulla. Makumatkalla, innostavia ideoita ruokakasvatukseen. PS-kustannus. Porvoo 2013.

Reivinen Jukka ja Vähäkylä Leena Toim. Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen. 2013. Tallinna.

Syödään yhdessä. <http://syohyvaa.fi/lapsiperheiden-uedet-ruokasuositukset-ruokailoa-koko-perheelle/>. Viitattu 10.9.2018

Tuhkunen Anne & Rannisto Pasi-Heikki (toim.) (2013): Elämäntaitoja kuntayhteisössä – kumppanuudet nuorten hyvinvoinnin tukena. Acta nro 244. Tampereen yliopisto & Suomen Kuntaliitto. Helsinki.

Tuomi Jouni & Sarajärvi Anneli. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Tammi, Helsinki 2018

<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2007/01/18/makuaisti>. Viitattu 29.8.2018

Vilmilä Fanny. elämäntaitojen äärellä. Taidetyöpaja nuorten elämäntaitojen vahvistajana. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, Julkaisu 182. Helsinki 2016.

Voutilainen Eeva, Fogelholm Mikael, Mutanen Marja. Ravitsemustaito. Helsinki
2015.

Yle.Makuaisti.Koonnut: JussiNygren

LIITTEET

Pajakysely

Kyselyn tarkoituksena on kartoittaa nuorten mielipidettä keittiöpajasta ja sen toiminnasta. Kysely tehdään anonyyminä (eli nimettömänä) ja vastauksia ei voida yhdistää kehenkään henkilökohtaisesti. Kyselyn vastauksia käytetään Yhteisöpedagogin opintojeni opinnäytetyöhön.

Halutessasi osallistua arvontaa jossa palkintona on lahjakortteja Keittiöpajan uuteen kahvilaan voit jättää alla yhteystietosi olevaan kohtaan.

1. Minä vuonna olit keittiöpajalla?

2015

2016

2017

2. Minkä ikäinen olit ollessasi pajalla?

3. Ikäsi nyt

4. Sukupuoli

- nainen
- mies
- en halua vastata/
muu

5. Kuinka kauan olit pajalla?

- 0-3
kk
- 3-6
kk
- 6- kk

6. Mihin päädyit heti pajan jälkeen?

- Pääsin kouluun
- Pääsin töihin
- jäin kotiin
- muu, mikä?

7. Vastasiko paja mielikuvaasi mitä olit odottanut?

- Kyllä, se oli mitä olin odottanutkin
- Kyllä, en odottanut pajalta mitään
- Ei, en tiennyt mitä odottaa

Ei, paja ei vastannut mitä olin odottanut

Ei mitään väliä

muu, mikä?

8. Mikä on tilanteesi nyt?

Töissä

Koulussa

Kotona

Pajalla

Kotona esim. lapsen hoito

muu, mikä?

Ryhmä ja pajan ilmapiiri

9. Saitko pajalla ollessasi palautetta muilta nuorilta tekemistäsi ruuista tai leivonnaisista?

paljon

usein

silloin tällöin

harvoin

en koskaan

ei väliä/ en muista

10. Jos sait palautetta miten koit palautteen?

	10	9	8	7	6	5	4	
palaute oli kannustavaa	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	palaute oli negatiivista ja
palaute kannusti jatkamaan/ antoi itseluottamusta	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	palaute ei tuntunut kivalmistäni

11. Saitko ohjaajilta / työntekijöiltä palautetta tekemistäsi työtehtävistä / muusta?

en koskaan

harvoin

silloin tällöin

paljon

koko ajan

12. Jos sait palautetta miten koit palautteen?

se oli mukavaa

se oli kannustavaa

koin sen innostavan

sillä ei ollut mitään merkitystä

koin sen epämiellyttävänä

muu mikä?

13. Millainen oli pajanilmapiiri. oletus arvona 4 todella huono 10 tosi hyvä, paras

	4	5	6	7	8	9	10
Pajan ilmapiiri oli miellyttävä	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nuoret pystyvät vaikuttamaan pajan ilmapiiriin	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ryhmähenki oli hyvä	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ryhmähenki oli huono	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ryhmähenki oli ihan ok	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ryhmällä ei ollut minulle merkitystä	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
ohjaajat pystyivät vaikuttamaan ryhmähenkeen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
ohjaajilla ei ollut ryhmähengen kannalta merkitystä	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

14. Miten paja vaikutti elämääsi? voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon

sain päivärytmistä kiinni

oman elämänhallinta

☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

mielialani heikentyi

mielialani parantui

16. Miten ajattelet että paja vaikuttaa yleisesti nuorilla ? 4 huono-10 todella hyvä, erittäin paljon

päivärytmi

ammatinvalinta

raha- asiat

asuntoasiat

ruuanvalmistus

leivonta

ryhmähenki

oman elämän hallinta

mielialan heikentyminen

mielialan parantuminen

	4	5	6	7	8		
päivärytmi	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
ammatinvalinta	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
raha- asiat	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
asuntoasiat	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
ruuanvalmistus	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
leivonta	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
ryhmähenki	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
oman elämän hallinta	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
mielialan heikentyminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
mielialan parantuminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

17. Mikä on mielestäsi pajan tärkein asia?

18. Mitä pajalla pitäisi tehdä, että se auttaisi nuoria paremmin?

Ruokailu

19. Miten koit pajalla yhteiset ruokaluhetket?

Ne olivat mukavia, kuvaile miten

Ne olivatihan jees, olisi voinut olla paremminkin, miten?

Ne eivät olleet mielestäni hyvä idea, miksi?

Koin ne tärkeäksi rytmittämään päivää

Niissä ei ollut mielestäni mitään ideaa, miksi?

Ne olivat mielestäni kurjia, miksi?

20. Oliko mielestäsi ryhmällä merkitystä ruuan valmistuksessa ja syömisessä?

Kyllä

Ei

Ei
väliä

21. Opitko yhteisistä ruokailuista jotain uutta? Mitä? oletko aikaisemmin syönyt yhdessä ryhmän kanssa?

Kyllä

Ei

22. Avointa palautetta pajasta ja sen toiminnasta? mitä voisimme tehdä toisin? mikä toimii? ideoita jatko-olemassa olevaa tai jotain ihan uutta? Olisitko itse halunnut jotain muuta? (Esim. enemmän ruuan valmistusta, lisää liikuntaa, enemmän ammatinvalintaan liittyviä juttuja, kuten vierailuja työ/koulupaikoissa jne.

23. voit jättää yhteystietosi arvontaa varten, kaikkien vastanneiden kesken arvotaan palkintoja. Palkintoja ja sekä lahjakortteja Kahvila-Kuuhun Liitoon, uuteen monitoimitilaan Tikkurilassa. Voittajille ilmoitetaan sesti sähköpostiin. Kiitos!

Etunimi

Sukunimi

Sähköposti